

T.C.
İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YEREL YÖNETİMLER (TEZLİ) YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMCI DEMOKRASİ VE
UYGULAMALARI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÖRNEĞİ

Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMCI DEMOKRASİ VE
UYGULAMALARI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ÖRNEĞİ

Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU

T.C.
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yerel Yönetimler (Tezli) Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

ORCID ID: 0009-0005-5820-1512

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fırat DEMİRKOL

İstanbul
Haziran 2025

KABUL VE ONAY

Lütfü HACIHÜSEYİNOĞLU tarafından hazırlanan “Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği” başlıklı bu çalışma, 24 Haziran 2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil YAŞAR** _____
İstanbul Gelişim Üniversitesi

Jüri Üyesi: **Dr. Öğr. Üyesi Nuri Fudayl KICIROĞLU** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Tez Danışmanı: **Dr. Öğr. Üyesi Fırat DEMİRKOL** _____
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Jüri tarafından kabul edilen bu çalışmanın Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Enstitü Yönetim Kurulu;

Karar Tarihi :
Karar Numarası :

Doç. Dr. Yeşim KAYA
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

24 Haziran 2025

**Lütfü
HACİHÜSEYİNOĞLU**

SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR

BENZERLİK ONAYI		
Başlık	Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği	
Savunma Tarihi	24.06.2025	
Sayfa Sayısı	95	
Benzerlik Yüzdesi (%)	13	
Taranan Program	Turnitin	
Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın kapak sayfası, giriş, özet, ana bölümler ve sonuç kısımlarından oluşan çalışmam için şahsım ve tez danışmanım/Enstitü Sorumlusu tarafından intihal tespit programında taraması yapılmıştır. Tez Danışmanımın gözetiminde tamamladığım çalışmamın azami benzerlik oranlarına göre intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.		
Öğrenci Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU	Danışman Dr. Öğr. Üyesi Fırat DEMİRKOL	Enstitü Sorumlusu

ETİK KURUL ONAYI		
Başlık	Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği	
Etik Kurul Toplantı Tarihi	03.01.2025	
Etik Kurul Karar No	SOSETKK2025-01	
Enstitü Sekreteri		

TEZDEN ÇIKARILAN YAYIN		
Yayın Künyesi	Hacıhüseyinoğlu, L. (2025). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. Ege 13. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Özet Kitabı s. 204). İzmir, Türkiye.	
Yayın Türü	☐ Ulusal Hakemli Dergide Makale ☐ Uluslararası Hakemli Dergide Makale ☐ Ulusal Kongre/Sempozyumda Bildiri ☒ Uluslararası Kongre Sempozyumda Bildiri	
Enstitü Sekreteri		

TEŞEKKÜR

Bu yüksek lisans tezinin hazırlanmasında desteklerini ve katkılarını esirgemeyen herkese en içten teşekkürlerimi sunmak isterim.

Öncelikle, bu çalışmanın her aşamasında bilimsel rehberliğini, yapıcı eleştirileri ve yol gösterici tutumuyla beni yönlendiren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fırat DEMİRKOL'a şükranlarımı sunarım. Kendisi yalnızca akademik sürecin değil, aynı zamanda araştırma etiğinin ve bilimsel duruşun da bir rehberi olmuştur.

Tezimin saha araştırması sürecinde anketin uygulamasına gönüllü olarak katkı sağlayan, İstanbul'un farklı ilçelerinde yaşayan tüm katılımcılara; düşüncelerini paylaşarak çalışmanın zenginleşmesine katkıda bulunan herkese teşekkür ederim.

Veri analizi sürecinde teknik destek sağlayan meslektaşlarıma ve yanımda olan dostlarıma da ayrıca minnettarım.

Son olarak, katılımcı demokrasinin yerel yönetimlerde daha etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde uygulanabilmesi yönünde katkı sağlamayı hedefleyen bu çalışmanın, hem akademik dünyaya hem de yerel politika yapıcılara yararlı olması en büyük dileğimdir.

Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU

Haziran, 2025

ÖZET

Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU

Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir
Belediyesi Örneği
Yüksek Lisans Tezi
İstanbul, 2025

Bu çalışma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) örneğinde yerel yönetimlerde katılımcı demokrasinin uygulanma biçimlerini ve uygulamaların etkililiğini incelemeyi amaçlamaktadır. Katılımcı demokrasi, yerel yönetimlerin vatandaşlarla daha şeffaf, hesap verebilir ve etkileşimli ilişkiler kurmasını hedefleyen bir yönetim anlayışıdır. Bu bağlamda çalışma, hem kuramsal çerçeveyi hem de saha verilerini temel alarak konuya kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır.

Araştırma, nicel ve nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanıldığı karma yöntemle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın teorik kısmında, literatür taraması yoluyla katılımcı demokrasi kavramı, bu kavramın yerel yönetimlerdeki yeri ve uygulama modelleri ele alınmıştır. Uygulama kısmında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan, kolayda örnekleme ve gönüllü örnekleme yöntemiyle seçilmiş 384 katılımcı ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Ayrıca verilerin analizinde Excel ve Python programlama dili de kullanılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde incelenen katılımcı demokrasi uygulamaları arasında Kent Konseyleri, e-katılım uygulamaları, katılımcı bütçeleme süreçleri ve yerel eşitlik eylem planı öne çıkmaktadır. Özellikle, katılımcı bütçeleme yöntemi ile vatandaşların belediye bütçesinin önceliklerinin belirlenmesinde söz sahibi olmaları sağlanmak istenmektedir. Ayrıca, dijital platformlar üzerinden sağlanan e-belediye hizmetleri, vatandaşların karar alma süreçlerine uzaktan ve doğrudan katılımını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu uygulamalar, demokratik katılımı artırmanın yanı sıra belediye yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirliğin güçlendirilmesini hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler

Katılımcı demokrasi, yerel yönetimler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

ABSTRACT

Lutfu HACIHUSEYINOGLU

Participatory Democracy and Its Practices in Local Governments: The Case of Istanbul

Metropolitan Municipality

Master's Thesis

İstanbul, 2025

This study aims to examine the implementation and effectiveness of participatory democracy in local governments in the case of Istanbul Metropolitan Municipality (İBB). Participatory democracy is an understanding of governance that aims for local governments to establish more transparent, accountable and interactive relations with citizens. In this context, the study offers a comprehensive approach to the subject based on both the theoretical framework and field data.

The research was conducted using a mixed methodology that combines quantitative and qualitative data collection techniques. In the theoretical part of the study, the concept of participatory democracy, the place of this concept in local governments and implementation models are discussed through a literature review. In the practical part of the study, a survey was conducted with 384 participants living within the borders of Istanbul Metropolitan Municipality and selected by convenience sampling and voluntary sampling method. The collected data were analyzed through SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) program. In addition, Excel and the Python programming language were also used for data analysis.

City Councils, e-participation practices, participatory budgeting processes and the local equality action plan stand out among the participatory democracy practices analyzed for Istanbul Metropolitan Municipality. In particular, the participatory budgeting method aims to ensure that citizens have a say in determining the priorities of the municipal budget. Moreover, e-municipality services provided through digital platforms aim to facilitate citizens' remote and direct participation in decision-making processes. In addition to increasing democratic participation, these practices aim to strengthen transparency and accountability in municipal governance.

Keywords

Participatory democracy, local governments, Istanbul Metropolitan Municipality

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
ETİK BEYAN.....	ii
SAVUNMA ÖNCESİ ONAYLAR	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	3
1.1. Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi	3
1.1.1. Demokrasi.....	3
1.1.2. Katılımcı Demokrasi.....	4
1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Katılımcı Demokrasi.....	12
1.2.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi.....	12
1.2.2. Yerel Yönetimler ve Katılımcı Demokrasi.....	16
1.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Katılımcı Demokrasi Uygulamaları	24
1.3.1. Yerel Gündem 21.....	28
1.3.2. Kent Konseyleri	28
1.3.3. E-Katılım	30
1.3.4. Katılımcı Bütçeleme	32
1.3.5. Stratejik Plan.....	34
1.3.6. Yerel Eşitlik Eylem Planı	35
İKİNCİ BÖLÜM: METODOLOJİ	36
2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	36
2.2. Araştırma Soruları	36
2.3. Veri Toplama.....	36
2.4. Etik Hususlar	37
2.5. Veri Toplama Aracının Yapısı	37
2.6. Veri Analizi	37

2.6.1. Güvenirlilik.....	37
2.6.2. Normallik Testleri.....	38
2.6.3. Nicel ve Nitel Analiz Süreçleri.....	38
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULARIN NİCEL AÇIDAN ANALİZİ.....	39
3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	39
3.1.1. İlçelere Göre Katılımcıların Dağılımı.....	39
3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları	40
3.1.3. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı	40
3.1.4. Katılımcıların Eğitim Durumları	42
3.2. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri	42
3.2.1. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri	42
3.2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Altyapı Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	43
3.2.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Destek Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu.....	43
3.2.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Çevre Düzenlemesi Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu.....	44
3.2.5. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	44
3.3. Katılımcıların Katılıma İlişkin Görüşleri	45
3.3.1. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Vatandaş Katılımını Teşvik Etmeye Yönelik Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	45
3.3.2. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerindeki Şeffaflığına İlişkin Görüşleri	45
3.3.3. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yerel Yönetimlerde Hizmet Kalitesinin Arttırmaya Yönelik Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri	46
3.3.4. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine Katılım Fırsatlarına İlişkin Değerlendirmeleri	46
3.3.5. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Bilgilendirmelerinin Değerlendirilmesi.....	47
3.3.6. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Teşviklerin Değerlendirilmesi	47
3.3.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Düzenlediği Halk Toplantıları ve Anketlerine Katılımın Değerlendirilmesi	48
3.3.8. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Sorun Çözme Konusundaki Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi	48

3.3.9. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi	49
3.3.10. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Katılımın Değerlendirilmesi	49
3.3.11. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Memnuniyetin Değerlendirilmesi	50
3.4. Korelasyon Analizi	50
3.5. T test (Mann-Whitney U Test) ve ANOVA (Kruskall Wallis H Testi)	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULARIN NİTEL AÇIDAN ANALİZİ	56
4.1. Açık Uçlu Soruların Duygu Analizi	56
4.2. Açık Uçlu Sorularda Kullanılan Kelimelerin Frekans Analizi ve Kelime Bulutu Oluşturulması	57
4.3. Temaların Oluşturulması ve Tematik Analizler	58
4.3.1. Tema 1; Şeffaflık ve Kurumsal Güven	60
4.3.2. Tema 2; Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti	61
4.3.3. Tema 3; Vatandaş Geri Bildirimi ve Çözüm Odaklılık	62
4.3.4. Tema 4; Bilgiye Erişim ve Dijital İletişim	62
4.3.5. Tema 5; Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller	63
4.3.6. Temaların Tekrar Düzeyinin İncelenmesi	64
SONUÇ	65
KAYNAKLAR	69
EK 1. ANKET FORMU	74
ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ	80

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Arnstein’ın Katılım Merdiveni	6
Tablo 2. İlçelere Göre Katılımcıların Dağılımı.....	39
Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı	40
Tablo 4. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı	40
Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumları	42
Tablo 6. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri	42
Tablo 7. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Altyapı Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	43
Tablo 8. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Destek Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	43
Tablo 9. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Çevre Düzenlemesi Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	44
Tablo 10. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu	44
Tablo 11. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Vatandaş Katılımını Teşvik Etmeye Yönelik Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu.....	45
Tablo 12. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerindeki Şeffaflığına İlişkin Görüşleri.....	45
Tablo 13. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yerel Yönetimlerde Hizmet Kalitesinin Arttırmaya Yönelik Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri	46
Tablo 14. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine Katılım Fırsatlarına İlişkin Değerlendirmeleri.....	46
Tablo 15. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Bilgilendirmelerinin Değerlendirilmesi	47
Tablo 16. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Teşviklerin Değerlendirilmesi.....	47
Tablo 17. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Düzenlediği Halk Toplantıları ve Anketlerine Katılımın Değerlendirilmesi.....	48
Tablo 18. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Sorun Çözme Konusundaki Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi.....	48
Tablo 19. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi.....	49
Tablo 20. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Katılımın Değerlendirilmesi.....	49
Tablo 21. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Memnuniyetin Değerlendirilmesi	50

Tablo 22. Açık Uçlu Sorulara Verilen Yanıtlarda En Çok Tekrar Eden Kelimelerin Frekans Dağılımı	57
Tablo 23. Oluşturulan Temalar Ve Tema Oluşturulması İçin Kullanılan Kelimelerin Dağılımı	58
Tablo 24. Temaların Kodlanması Ve Tema İsimleri	59
Tablo 25. Temaların Tekrar Etme Sıklığı	64

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Açık Uçlu Soruların Duygu Analizi	56
Şekil 2. En sık Geçen Kelimelerin Dağılımı	58
Şekil 3. Ana tema ve Alt Temalar	60

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi

GİRİŞ

21. yüzyılda küreselleşme, teknolojik ilerlemeler ve toplumsal taleplerin çeşitlenmesiyle birlikte, demokratik yönetim anlayışı da dönüşüm geçirmektedir. Geleneksel temsili demokrasi modellerinin yetersiz kaldığı noktada, katılımcı demokrasi vatandaşların yönetim süreçlerine aktif ve doğrudan dahil olmasını sağlayan bir yönetim biçimi olarak öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım, özellikle yerel yönetimler düzeyinde kritik bir önem taşımaktadır. Yerel yönetimler, halka en yakın idari birimler olarak kamu hizmetlerinin etkinliği ve toplumsal refahın artırılmasında doğrudan rol oynar. Katılımcı mekanizmaların (kent konseyleri, katılımcı bütçeleme, dijital platformlar vb.) işletilmesi, yalnızca yönetişim kalitesini yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal adalet, şeffaflık ve sosyal uyum gibi değerlerin güçlenmesine de katkı sağlar.

Dünya genelinde, Birleşmiş Milletler'in Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Yerel Gündem 21 gibi girişimler, yerel yönetimlerde katılımcılığın kurumsallaşmasını teşvik etmektedir. Latin Amerika'da Porto Alegre'de uygulanan katılımcı bütçeleme modeli bu alandaki iyi uygulama örneklerinden biridir. Türkiye'de ise 2000'li yıllardan itibaren yerel demokrasinin güçlendirilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Bu bağlamda, İstanbul gibi mega kentlerde katılımcılık mekanizmalarının işleyişini analiz etmek, hem Türkiye hem de benzer özellikteki kentler için yol gösterici olacaktır. Ayrıca, büyükşehir belediyeleri gibi geniş hizmet alanına sahip yerel yönetim birimlerinde, katılımcı mekanizmaların etkin şekilde işlemesi, hem yönetişim kalitesinin artması hem de toplumsal meşruiyetin güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Türkiye'nin en büyük yerel yönetimlerinden biri olarak katılımcı demokrasi uygulamalarının analiz edilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

İstanbul, 16 milyona yakın nüfusu, sosyo-ekonomik yapısı ve küresel bir metropol olması, yerel yönetimler açısından benzersiz bir çalışma alanıdır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu hizmetler ve karar alma süreçleri, milyonlarca insanın yaşamını doğrudan etkilemektedir. Kentin demografik çeşitliliği ve coğrafi büyüklüğü katılımcı uygulamaların tasarımını ve erişilebilirliğini zorlaştırmaktadır. Bu çalışma, İstanbul

büyükşehir Belediyesinin mevcut katılım araçlarını (Kent Konseyleri, Katılımcı Bütçeleme, Yerel eşitlik Eylem Planı vb.) bu dinamikler ışığında değerlendirerek sürdürülebilir ve kapsayıcı bir katılım modelinin nasıl inşa edilebileceğine dair tavsiye ve fikirler üretmeyi hedeflemektedir.

Araştırmada, hem teorik çerçevede hem de uygulamalı verilerle inceleme yapılmıştır. Teorik çerçevede, katılımcı demokrasinin tanımı, tarihsel gelişimi ve yerel yönetimlerdeki yeri ele alınmıştır. Çalışma kapsamında, literatür taramasına ek olarak İstanbul ilinden kolayda örnekleme ve gönüllü örnekleme yöntemiyle seçilen 384 katılımcıyla anket çalışması yürütülmüş, nicel veriler SPSS ile analiz edilerek istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca anket çalışmasında var olan açık uçlu soruların verileri analizi önce Microsoft Excel uygulamasının “Sentiment Analysis” eklentisi ile daha sonra tematik analiz süreçleri için Python yazılım dilinin “pandas” ve diğer muhtelif veri analizi kütüphaneleri kullanılarak yapılmıştır.

Bu araştırma, Türkiye’de katılımcı demokrasi ve yerel yönetimler alanındaki akademik boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Mevcut literatürde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde yapılan çalışmalar sınırlıdır. Dijital araçların etkinliği ve sosyo-ekonomik eşitsizliklerin katılıma etkisi gibi konulara değinerek farklı bakış açıları sunmaktadır. Anket bulguları İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2050 vizyonuna katkı sağlayacak niteliktedir.

BİRİNCİ BÖLÜM: LİTERATÜR TARAMASI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi

1.1.1. Demokrasi

Demokrasi, temelde ‘halk yönetimi’ anlamına gelen bir sistem olarak tarihsel süreçte farklı toplumsal yapılar tarafından çeşitli uygulama biçimleriyle geliştirilerek günümüze ulaşmıştır (Demir, 2010: 597). Esas itibarıyla halkın kendi kaderini belirlemesi ilkesine dayanmakla birlikte, ‘halk iktidarı’ olarak tanımlanan bu sistem, tarihsel süreç içerisinde toplumların sahip olduğu sosyo-kültürel yapı, ekonomik koşullar ve siyasi kurumların olgunluk düzeyine göre farklı biçimlerde tezahür edebilmekte ve uygulanabilirlik kazanmaktadır (Bilici, 2023: 76). Nitekim demokrasi, tarihsel süreçte en yaygın kabul gören tanımla, yönetilenlerin karar süreçlerine katılımını esas alan bir siyasi rejimdir (Gürcüoğlu, 2020: 1046).

Demokrasi, eşitlik, özgürlük, insan hakları, çoğulculuk, hukukun üstünlüğü, halk egemenliği, katılımcılık ve genel eşit oy gibi temel değerlerini anayasacılık, parlamento, siyasi partiler, muhalefet ve sivil toplum gibi kurumsal mekanizmalarla güvence altına alırken; esnek ve uyarlanabilir yapısı sayesinde farklı toplumsal, kültürel ve siyasi koşullara uyum sağlayarak evrensel bir yönetim modeli olarak işlev görmektedir (Bilici, 2023: 77). Bu çerçevede devlet-birey ilişkisi, devletin ekonomideki yeri, adalet anlayışı, toplumsal katılım, kaynakların toplumsal dağılımı gibi durumların ortaya çıkmasıyla beraber farklı demokrasi modelleri/yorumları ortaya çıkmaktadır (Bilici, 2023: 77).

Küreselleşmenin hız kazandığı günümüz dünyasında, yerel kimliklerin ve değerlerin öne çıkması ile birlikte iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, demokratik katılım kültürünün yaygınlaşmasını sağlamış; bu durum, katılımcı demokrasiyi modern demokratik sistemlerin ayrılmaz bir unsuru haline getirmiştir (Şimşek ve Şimşek, 2023: 4925).

Demokrasi kavramının temel hedefleri, tanımında da belirtildiği üzere özgürlük ve eşitlik olmak üzere siyasi temsil, katılım ve bireysel hakların güvence altına alınmasıdır (Demir, 2010: 201).

1.1.2. Katılımcı Demokrasi

Demokrasi, kamusal kararların tüm halkın katılımıyla alınması ilkesine dayanır (Kaypak ve Gündüz, 2018: 17).

Katılım kavramı, günlük kullanımda pay alma, dahil olma ve süreçlerin aktif öznelere arasında yer alma anlamlarını içerir (Çelik, 2013: 219). Daha derin bir boyutta ise bireylerin toplumsal ortak kaynaklar ve bunların kullanımına ilişkin karar süreçlerine aktif olarak dahil olmasını ifade eden; pratikte hem siyasi bir davranış hem de vatandaşların kendilerini ilgilendiren karar alma mekanizmalarını izleme ve bu süreçlere dahil olma eylemini kapsayan bir olgudur (Dilfiruz, 2022: 66). Bu bağlamda katılım, yönetsel süreçlerle uyumlu bir süreklilik taşımalı, noktasal eylemlerle sınırlı kalmamalı, kurumsal ve mekânsal tüm boyutları kapsayacak şekilde gönüllülük temelinde, hem bireysel hem kurumsal çıkarları aşan bütüncül bir yapı olarak kurgulanmalıdır (Şahin, 2015: 204). Katılım, yöneticiler-yönetimler bakımından vatandaşların ve toplumun çıkarlarının gözetilmesi, sorunların çözüme ulaştırılması açısından önemli bir araç olarak görülmektedir (Dilfiruz, 2022: 67).

Demokrasi, temelde 'halk yönetimi' anlamına gelen bir sistem olarak tarihsel süreçte farklı toplumsal yapılar tarafından çeşitli uygulama biçimleriyle geliştirilerek günümüze ulaşmıştır (Demir, 2010: 597).

Tarihsel süreçte monarşi, aristokrasi ve oligarşi gibi yönetim biçimlerinden evrilerek ortaya çıkan demokrasi olgusu, Sümer şehir devletlerindeki danışma meclislerinden Atina'nın doğrudan demokrasi uygulamalarına kadar çeşitli erken örnekler göstermekle birlikte, bu sistemlerde yalnızca özgür erkek yurttaşların katılımına izin verilmesi, kadınların, kölelerin, gençlerin ve yabancıların siyasi süreçlerin dışında tutulması nedeniyle, 18. yüzyıldan itibaren geliştirilen ve tüm vatandaşları kapsayan modern temsili demokrasi modellerinden niteliksel olarak ayrılmakta; bu erken dönem uygulamalar, demokrasi tarihindeki öncül rolleriyle birlikte, kapsayıcılık ve temsil kabiliyeti açısından önemli farklılıklar taşımaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2232).

Sevinç'e göre; Antik Yunan medeniyetinden günümüze çeşitli evrimler geçiren demokrasi kavramı, başlangıçta olumsuz bir yönetim modeli olarak algılanmış, zamanla

temsili demokrasi formuna dönüşmüş, ancak halkın yönetimden uzaklaştırılması sorununa çözüm arayışları sonucunda nihayetinde eşit yurttaşlık temelinde şekillenen ve günümüzde en ideal yönetim biçimi olarak kabul gören bir sisteme ulaşmıştır (Sevinç, 2021: 30).

Demokrasi, halk egemenliği, insan hakları, hukukun üstünlüğü, özgürlük, eşitlik, çoğulculuk, barış, muhalefet hakkı, denetim mekanizmaları ve şeffaflık gibi temel değerler üzerine inşa edilen; tarihsel süreçte doğrudan (halkın bizzat karar alması), yarı-doğrudan (referandum ve halk inisiyatifi gibi araçlarla) ve temsili (seçilmişler aracılığıyla) olmak üzere üç ana uygulama biçimi geliştirilmiş bir yönetim sistemidir ki, günümüzde küresel ölçekte en yaygın şekli olan temsili demokrasi, esas itibarıyla halkın, serbest seçimlerle belirlediği temsilciler vasıtasıyla kendini yönetmesi ilkesine dayanmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2232).

Demokrasinin tarihsel evrimi, Antik Yunan'daki doğrudan katılım modelinden başlayarak, nüfus artışı ve toplumsal karmaşıklığın bir sonucu olarak yarı-doğrudan ve nihayet modern kitlesel toplumlarda pratik zorunluluk halini alan temsili demokrasiye doğru gelişim göstermiş; günümüzde temsili sistemin işlevsel avantajlarına rağmen, doğrudan demokrasinin normatif ideal olma niteliği, demokratik meşruiyet ölçütü olarak varlığını sürdürürken, bu ikili dinamik temsil-temsilen arasındaki ilişkinin demokratik teorinin merkezi meselesi haline gelmesine yol açmıştır (Kaypak, 2012: 173-174).

Uygulamada yaşanan demokrasi şekline ideal olan demokrasiye doğru yaklaşım derecesi çerçevesinde çeşitli modern demokrasi boyutları ortaya çıkmıştır. Bunların en bilinenleri temsili, çoğulcu ve katılımcı demokrasidir (Kaypak, 2012: 174).

Modern demokratik sistemlerde temsili demokrasi, çoğulcu demokrasi ve katılımcı demokrasi şeklinde evrilen bir yelpaze sunmakta olup, günümüzde demokratik yönetimlerin çoğunda temsili modelin sınırlılıklarını aşmak amacıyla katılımcı modellere geçiş yönünde teorik ve pratik çabalar gözlemlenmektedir (Kaypak, 2012: 174).

Temsili demokrasi, tüm vatandaşlara seçme ve seçilme hakkı tanıyarak önemli bir siyasal aracılık sağlasa da, doğrudan demokrasideki düzeyde bir karar süreci katılımına imkân

verememektedir. Halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla dolaylı karar almayı öngörürken; katılımcı demokrasi, çeşitli mekanizmalarla vatandaşların doğrudan sürece dahil olmasını esas alır (Gürcüoğlu, 2020: 1051).

Katılımcı demokrasi, temsili demokrasinin yapısal zorunluluklarını göz ardı etmeksizin, bu sistemin sınırlarını aşmak amacıyla; yurttaş meclisleri, katılımcı bütçeleme, dijital müzakere platformları ve halk inisiyatifleri gibi yenilikçi araçlarla temsili mekanizmaları besleyerek, demokratik idealler ile kurumsal gerçeklik arasında köprü kuran ve doğrudan demokrasiye evrimsel bir geçişi hedefleyen dinamik bir siyasi modeldir (Yaman, 2017: 136). Bu bağlamda, vatandaşların karar süreçlerine doğrudan katılımını sağlayarak ortak irade oluşturmayı hedefler (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2232-2233).

Katılımcı demokrasi modeli, temsili demokrasinin kapsayamadığı kesimlere yönelik tasarlanan katılımcı demokrasi mekanizmaları, hem vatandaşların politika üretimine aktif katılımını sağlayarak temsilcilerle olan mesafeyi kısaltmakta, hem de doğrudan demokrasinin uygulama zorluklarını dengeleyen işlevsel bir alternatif sunmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2233). Arnstein’in (2019: 24-34) “yurttaş katılım merdiveni” ‘ni hatırlayalım;

Tablo 1. Arnstein’in Katılım Merdiveni

8	Halk Denetimi (Citizen Control)	Halkın İktidar Olması
7	Devredilmiş Yetki (Delegated Power)	
6	Ortaklık (Partnership)	
5	Yatıştırma (Placation)	Göstermelik Katılım (Tokenizm)
4	Danışma (Consultation)	
3	Bilgilendirme (Information)	
2	Terapi (Therapy)	Katılamama
1	Manipülasyon (Manipulation)	

Kaynak: Arnstein, 2019

Sekiz basamaktan oluşan katılım merdiveni üç temel bloktan oluşmaktadır. İlk iki basamak (Manipülasyon ve Terapi) geleneksel iktidar bloğunu temsil ederek vatandaşların herhangi bir girdi sağlama durumunun olmadığını göstermektedir. Bu blokta vatandaşlar pasif kitlelerdir. Arnstein’in “tokenism” adını verdiği ikinci blokta ise (Bilgilendirme, Danışma ve Yatıştırma) vatandaşların bazı katkıları sunması mümkün

kılınmakla birlikte verilen bu katkıların siyasi karar alıcılar tarafından dikkate alınıp alınmayacağına bir garantisi bulunmamaktadır. Göstermelik bir katılım mekanizması ortaya konulmaktadır. Son blokta ise (Devredilmiş Yetki ve Halk Denetimi) demokratik katkısı kabul edilen bir katılım türü ortaya konulmuş olmaktadır (Bayraktar, 2014: 53-54).

Anlaşılacağı üzere katılımcı ve demokratik bir modelin sağlanabilmesi için ortaklığın kurularak ve yetkilerin paylaşımının yapılarak bazılarının devredilmesinin neticesi olarak da halk denetiminin aktif uygulanmasının saplanması gerekmektedir. Böylece genel olarak incelendiğinde katılım kavramı vatandaşların karar alma sürecine doğrudan bir ses olarak dahil oldukları durumu tanımlamaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2233).

Günümüzde, temsili demokrasinin seçimle sınırlı katılım anlayışının yetersizliği, yönetilenlerin karar alma süreçlerine doğrudan dahil olabileceği; sorun tanımlama, çözüm üretme ve uygulama aşamalarında aktif rol alabildiği paylaşımcı, çoğulcu ve katılımcı bir yönetim modeline duyulan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır ki, bu model, Antik Yunan site devletlerindeki klasik demokrasi ideallerinden beslenerek, söz konusu değerleri çağdaş toplumsal koşullara uyarlamakta ve böylece vatandaşların kendilerini ilgilendiren politikalarda sürekli söz sahibi olabildiği ideal bir demokratik yapıyı hedeflemektedir (Yaman, 2017: 137).

Katılımcı demokrasi, halkın karar alma süreçlerine seçimlerin ötesinde aktif katılımını sağlayan bir modeldir (Kocaoğlu ve Fural, 2018: 153).

Katılımcı demokrasi, yurttaşların karar süreçlerine eşit şartlarda, bilgilenmiş olarak ve müzakereci yöntemlerle katılımını sağlayan bir sistem olup, bu özellikleriyle çağdaş demokratik yönetişimin temelini oluşturur (Yaman, 2017: 138).

Katılım biçimleri, yalnızca sembolik veya tek seferlik eylemler olmaktan çıkarılarak süreklilik kazanmalı; yurttaşlara eşit söz hakkı, özgür ifade ortamı ve şeffaf bilgi erişimi sağlamalı; aynı zamanda müzakereci yöntemlerle uzlaşmayı teşvik eden, kolektif akıl üretimine olanak tanıyan ve çatışmaları ortak faydaya dönüştürebilen yapıcı bir tartışma kültürü inşa etmelidir (Yaman, 2017: 138).

Katılımcı demokrasi anlayışı, yurttaşlık bilincinin otonom ifadesi olarak gönüllü katılımı esas alır; bu nedenle demokratik süreçlerin başarıya ulaşması, katılım motivasyonunun ve inisiyatifinin doğrudan bireylerden ileri gelmesine ve sivil toplumun organik dinamikleriyle beslenmesine bağlıdır (Yaman, 2017: 139).

Katılımcı demokrasi, mikro düzeydeki yerel birlikteliklerden makro düzeydeki ulusal topluluklara, siyasi nitelik taşıyan kurumsal yapılardan sivil inisiyatiflere kadar tüm toplumsal ölçeklerde yurttaşların karar alma mekanizmalarına aktif ve anlamlı katılımını öngören kapsayıcı bir siyasal modeldir (Yaman. 2017: 140).

Hiçbir aracının, temsilci veya uzmanın mevcut olmadığı bir durumda etkin yurttaşların kendi kendilerini yönetmeleri öz-yönetim (self-determination) olarak tanımlanabilir. Katılımcı toplum siyasal kararların alınmasında aktif katılım gösteren ilgili ve bilgili üyelerin meydana getirdiği bir yapıdadır (Yaman, 2017: 140).

Temsili demokrasilerin kaynak dağıtımındaki adaletsizlikler, siyasal katılımın sınırlılığı ve temsilci-yurttaş arasındaki kopukluk gibi kronik sorunları, katılımcı demokrasi talebinin küresel ölçekte güçlenmesinin temel itici güçleridir (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2234).

Katılımcı demokrasi, halk egemenliği ilkesini somutlaştırarak yurttaş iradesinin karar alma süreçlerine etkin biçimde yansımaları sağlayan bir model olup, bu kültürün toplumsal düzeyde yerleşmesi uzun vadeli bir dönüşüm gerektirmekle birlikte, sürecin hızlandırılması ancak yerel yönetimlerin katılımcı mekanizmaları öncülük ederek uygulamaya geçirmesiyle mümkündür (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2234-2235).

Karar alma süreçlerinin temsili modelden katılımcı modele evrilmesinde, yurttaşların doğrudan dahil olduğu mekanizmalar hem demokrasinin derinleşmesinin aracı hem de yeni paradigmanın taşıyıcısıdır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 252).

Katılımcı demokrasinin işlerliği, halkın karar alma ve denetleme süreçlerinde etkin rol almasına bağlıdır; bu da yerel, bölgesel ve ulusal düzeyde demokratik etkinliği artıran temel bir dinamiktir (Kocaoğlu ve Fural, 2018: 153).

1.1.2.1. Katılımcı Demokrasinin Tesis Edilmesinde Temel Unsurlar ve Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, 19. yüzyıldan itibaren özgürlük, eşitlik ve katılımcı yönetim ilkelerinin laboratuvarı işlevi göyerek karşılıklı ilişki netleşmiş, bu süreçte Türkiye’de Tanzimat’tan günümüze yerel yönetimlerin sağladığı deneyim birikimi, hem yurttaş katılımının kurumsallaşması hem de ulusal demokrasi kültürünün inşası açısından kritik bir tarihsel rol üstlenmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 295).

Katılımcı demokrasinin tesis edilmesinde temel unsurlar, yurttaşlık kültüründe katılımcı değişim, katılımımda eşitlik ve güçlü eşitlik anlayışı, yerinden yönetimin güçlendirilmesi, ulaşılabilir doğru bilginin varlığı, sivil toplum kuruluşlarının etkinliği, siyasal partilerde örgüt-içi demokrasi ve günlük yaşam alanlarında katılım olarak sıralanabilir.

Bu unsurlar kısaca açıklanırsa sırasıyla;

a. Yurttaşlık Kültüründe Katılımcı Değişim

Katılımcı toplum modeli ve yoğun yurttaş katılımına dayanan demokratik sistemler, demokrasi eğitiminin sadece teorik bir sosyal öğrenme süreci değil, doğrudan katılım mekanizmaları aracılığıyla pratikte deneyimlenen ve bireysel düzeyde içselleştirilen bir uygulamalı eğitim süreci olduğu varsayımına dayanmaktadır (Yaman, 2017: 141-142).

b. Katılımda Eşitlik ve Güçlü Eşitlik Anlayışı

Güçlü eşitlik ilkesi, sosyal, siyasal ve ekonomik eşitlik boyutlarını kapsayıcı şekilde bütünleştirirken, kolektif karar alma süreçlerinde yurttaşların taleplerini özgürce ifade edebilecekleri bir ortamın yanı sıra, tüm görüşlere saygı gösterilen ve en önemlisi, bu görüşlerin nihai kararlara mümkün olan en yüksek düzeyde yansıtılmasını garanti eden bir mekanizma öngörmektedir (Yaman, 2017: 143-144).

c. Yerinden Yönetimin Güçlendirilmesi

Kararların alınmasına katılım hakkı, güçlü ve çağdaş bir demokrasinin varlığı için son derece önemlidir. Katılımcı demokrasi idealinin gerçekleşmesi ve uygulanabilmesi böyle

bir hakkın en geniş ve gelişmiş seviyede telaffuz edilmesine bağlıdır. Doğrudan demokrasi modeli, halkın karar alma sürecine katılımını, yetki ve sorumluluk anlamlarını taşıyan bir hak olarak görme eğilimindedir. Katılımcı anlayışın arzuladığı ideal de bu doğrultudadır. Bu açıdan bakıldığında, katılımı hukuki güvence altına alma işi ancak hakkı, yetki ve sorumluluk manalarıyla beraber ele alan bir karar alma (yönetim) sisteminin kurulmasıyla mümkün olacaktır. Başka bir ifadeyle, katılımcı teori demokrasinin geliştirilmesinde katılımı yaptığı vurguya ek olarak uygun bir yönetim yapısının gerekliliğine de aynı anda ve aynı derecede vurgu yapar. Kısaca, katılımı güçlendirecek bir yönetim anlayışı ancak karar alma hakkını ve bu yöndeki yetkilerin yurttaşlara en yakın makamlarca (seçilmiş otoritelerce) kullanılmasına olanak tanıyan yerinden yönetim ile mümkün olacaktır. Bu manada ortaya konulan bu saptama subsidiarite olarak tanımlanan ve kamusal hizmet sunumunda yerelin önceliği anlamına gelen ilkeye vurgu yapmaktadır. Yurttaş öncelik noktasına oturtan subsidiarite ilkesine göre kamusal hizmetler genel olarak tercihen halka (yurttaşlara) en yakın yönetim birimlerince yerine getirilmelidir (Yaman, 2017: 144).

Her ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik veya tarihsel özelliklerine göre kamu yönetimi yapılarında farklı ağırlık derecesine sahip iki tür anlayış bulunur: Merkezi yönetim (centralisation) ve adem-i merkezi yönetim (yerinden yönetim) (decentralisation). Sözcük anlamı. “bir merkezden idare edilmeme” veya “merkezsizlik” olan adem-i merkeziyet (yerinden yönetim) merkezi yönetim ilkesinin tam karşıtını ifade etmektedir (Yaman, 2017: 145).

d. Ulaşılabilir Doğru Bilginin Varlığı

Etkin bir katılım sürecinin işlevsel olabilmesi ve beklenen demokratik faydayı üretebilmesi için, yurttaşların yönetim yapısı, işleyiş mekanizmaları ve idari faaliyetler hakkında doğru, güvenilir ve denetlenebilir bilgiye erişimi temel önkoşuldur; zira ancak bu şekilde yurttaşlar, yönetim sürecinde aktif bir taraf olarak kararların doğruluğunu eleştirel bir bakışla değerlendirebilir ve katılımalarını anlamlı bir şekilde gerçekleştirebilir (Yaman, 2017: 146).

Belediyeler ile kentliler arasında etkili bir bilgi akışının sağlanabilmesi için iki temel mekanizma kritik önem taşır: Birincisi, yurttaşların yasalarla tanımlanan sınırlar çerçevesinde belediye faaliyetleri hakkında bilgi ve belge talep etme hakkını aktif şekilde kullanabildiği ‘talep odaklı’ bilgi edinme süreci; ikincisi ise belediyenin halkla ilişkiler stratejileri ve iletişim araçlarını etkin biçimde kullanarak kent yaşamına dair bilgileri paylaştığı ‘tanıtım odaklı’ bilgilendirme sürecidir (Yalçındağ, 1995: 15-29).

e. Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği

Sivil toplum örgütleri, bürokratik olmayan esnek yapıları sayesinde örgütsel karar alma ve uygulama süreçlerinde katılımcı yöntemleri daha etkin şekilde benimseyebilen ve uygulayabilen dinamik yapılar olarak öne çıkmaktadır (Yaman, 2017: 148).

f. Siyasal Partilerde Örgüt-İçi Demokrasi

Katılımcı demokrasinin işlevselleşmesinde siyasal partilerin temel sorumluluğu, örgütsel yapılarını; tabandan katılımlı karar alma mekanizmaları ile donatarak, iç işleyişlerini demokratik katılım ilkeleriyle uyumlu hale getirmektir (Yaman, 2017: 150).

Partilerin katılımcılık sergileyebilmesi için yatay örgütlenme, taban inisiyatif ve âdem-i merkeziyetçi yapıları içselleştirmesi şarttır (Yaman, 2017: 150).

g. Günlük Yaşam Alanlarında Katılım

Demokratik katılım kültürü, resmi ve gayri resmi toplumsallaşma kanallarıyla aktarılan temel bir toplumsal beceridir (Yaman, 2017: 151). Doğrudan vatandaş katılımı, demokrasinin işlevselliği açısından kritik önem taşımakta olup, bireylerin karar alma süreçlerine aktif katılımı hem kendilerini ilgilendiren kararlara dahil olma fırsatı sunmakta hem de nihai kararlara gönüllü uyum sağlama kültürünü geliştirmektedir (Dilfiruz, 2022: 65).

1.2. Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Katılımcı Demokrasi

1.2.1. Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi

1.2.1.1. Tanzimat’tan Önce Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, merkezi otoriteye karşı idari ve mali özerklik mücadelesiyle şekillenen tarihsel bir evrimin ürünü olup, bu süreçte merkezle çatışma, pazarlık ve uzlaşma dinamikleri içinde gelişerek modern demokrasilerde ‘muhalafet’ kültürünün kurumsal temellerinden birini oluşturmuştur (Koçak ve Ekşi, 2010: 295).

Osmanlı siyasi kültürü, Batı’da merkezi otoriteye muhalafetin kurumsal ifadesi olarak gelişen yerel yönetim modelini Tanzimat öncesine kadar benimsememiş; zira padişahın ‘ilahi emanet’ anlayışı çerçevesinde şekillenen yönetim modeli hem dini hem siyasi açıdan merkez dışı oluşumları meşruiyet dışı kabul ederek, toplumsal koruma ve yönetim sorumluluğunu merkezi otoriteye yüklemiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 295-296).

Tanzimat öncesinde Osmanlı döneminde, 19. yüzyıl sonlarına kadar İslami hukuk temelinde örgütlenen yerel yönetim hizmetleri, merkezden atanan ve yargısal, mülki amir ile belediye yetkilerini tek elde toplayan kadılar tarafından yürütülmüş; bu çok işlevli yapı, modern belediye sisteminden farklı olarak merkeziyetçi dini bir yönetim modelini yansıtmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 296).

Tanzimat’tan bu yana Türk Kamu Yönetimi reformlarında dış dinamiklerin belirleyici etkisi gözlemlenmekte olup, bu etki reform süreçlerine yön vermiştir (Emini, 2009: 44).

1.2.1.2. Tanzimat’tan Cumhuriyete Kadar Yerel Yönetimler

Tanzimat Fermanı, Osmanlı yönetim sisteminin Batılı kurumsal normlara göre köklü bir dönüşüm sürecine girdiği tarihsel dönüm noktasını temsil ederken, devletin iç çözümler tehditleri ve dış baskılar karşısında varlığını sürdürebilmesini Avrupa tarzı bir modernleşmeye bağlaması, yerel yönetim reformlarını da bu kapsamlı modernleşme projesinin ayrılmaz bir bileşeni haline getirmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 297).

Muhassıllık Meclisleri, temelde vergi tespit ve tahsil işlevi gören merkeziyetçi yapılar olmakla birlikte, üyelerinin bir kısmının seçimle belirlenmesi nedeniyle Osmanlı'da sınırlı da olsa yerel katılımın ilk kurumsal örneği kabul edilmiş; ancak beklenen idari-mali verimliliği sağlayamadığı için 1841'de yetkiler vilayet yönetimlerine devredilerek lağvedilmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 297).

1856'da İstanbul'da başlatılan ilk belediye deneyiminde, merkezden atanan Şehremini ve Bab-ı Ali'nin seçip padişahın onayladığı meclis üyelerinden oluşan yapı ne görüş ne de yetenek açısından kentin dönüşüm dinamiklerine ayak uydurabildiği için başarısız olmuş; bunun üzerine 1856'da kurulan İntizam-ı Şehir Komisyonu'nun hazırladığı 1858 tarihli Nizamname-i Umumi ile İstanbul'un 14 belediye dairesine bölünmesi kararlaştırılmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 297-298).

1858 yılında, gayrimüslim nüfusun yoğun olduğu Beyoğlu ve Galata semtlerinde, Paris Belediyesi örnek alınarak mali özerkliğe sahip Altıncı Daire-i Belediye kurulmuş, dairenin başkanı ve meclis üyeleri merkezi hükümet tarafından atanmış; ardından 1869'da yayımlanan Dersaadet Belediye Nizamnamesi ile bu sistem genişletilerek 14 alt daire oluşturulmuş, halkın seçtiği meclis üyeleri ve atanmış başkanlarla yönetilen bu yapı, seçilen üyelerden oluşan Cemiyet-i Umumiye adlı üst meclisle büyükşehir belediyesi modeline dönüşmüş, Şehremini ise yine merkezi hükümet tarafından atanmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 298).

1864 ve 1871 tarihli nizamnamelerde, muhassıl meclislerinin devamı sayılabilecek vilayet, liva, kaza, nahiye, idare meclisleri kurulmuştur (Koçak ve Ekşi, 2010: 298).

1877'de çıkarılan 'Dersaadet Belediye Kanunu' ve 'Vilayet Belediye Kanunu' ile belediyeler tüzel kişilik kazanmış, bu kanunlara göre her kent ve kasabada üye sayısı nüfusa göre belirlenen bir belediye meclisi kurulmuş, dört yıllık görev süresi olan meclis üyelerinin yarısı, her iki yılda bir yapılan seçimlerle yenilemiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 298).

Dersaadet Belediye Kanunu'nun önemi ise, ilk defa gizli oy, açık sayımla tek dereceli seçimleri getirmesiydi. Yine seçmenleri belirleyen kurulun kararlarına karşı yargı yolu açık bırakılmıştı (Koçak ve Ekşi, 2010: 298).

İlk belediye seçimleri II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1908'de gerçekleşmiş, ancak 1912'de Dersaadet Belediye Kanunu'nda yapılan değişikliklerle belediye dairelerinin meclisleri kaldırılarak yerine merkezi hükümet tarafından atanan müdürler getirilmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 299).

1.2.1.3. Cumhuriyetin İlanından 1982 Anayasasına Kadar Yerel Yönetimler

Osmanlı Devleti'nin yerel yönetim anlayışı Cumhuriyet'in ilanı ile değişmeden sürerken, devletin bölünmez bütünlüğünün korunması kaygısıyla yerel yönetimlere idari ve mali özerklik tanınmasında her dönemde temkinli bir politika izlenmiştir (Koçak ve Ekşi, 2010: 299).

16 Şubat 1924'te çıkarılan Ankara Şehremaneti Kanunu, belediyelerin atanmış bir başkan ve seçimle işbaşına gelen meclis tarafından yönetilmesini öngörürken; 1930'da kabul edilen ve Temmuz 2005'e kadar yürürlükte kalan 1580 Sayılı Belediye Kanunu, İstanbul ve Ankara'ya özel ayrı düzenlemeleri kaldırarak belediyeler arasında eşitlik sağlamayı hedeflemiş, ancak İstanbul'da vali- belediye başkanı birleşimi ve Ankara'da başkan atamasının İçişleri Bakanlığına bırakılması gibi merkeziyetçi istisnaları da korumuştur (Koçak ve Ekşi, 2010: 299).

1580 Sayılı Kanun'un demokrasimize en önemli katkısı ise, kadınların ilk defa siyasal haklarını kullanmaya başlaması, kadın-erkek ayrımı olmaksızın 18 yaşını dolduran vatandaşların seçme, 25 yaşını dolduranların ise seçilme hakkını kullanabilmesiydi (Koçak ve Ekşi, 2010: 300).

1963 yılında yürürlüğe giren 307 sayılı kanunla birlikte, daha önce bakanlar kurulunda olan belediye meclislerini fesih etme yetkisi, Danıştay'a bırakıldı. Kanunla birlikte, belediye başkanları doğrudan halk tarafından, tek dereceli çoğunluk usulüyle seçilmeye başlanmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 301).

1973 seçimleri sonrasında büyük şehirlerin muhalefet partilerinin yönetimine geçmesiyle artan yerel-merkez gerilimi, bu dönemde ortaya çıkan ve demokratik-özerk yönetim, katılımcılık ile sosyal adalet ilkelerini benimseyen 'Demokratik Belediyecilik' anlayışının gelişmesine zemin hazırlamıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 301-302).

1.2.1.4. 1982 Anayasasından 2009 Seçimlerine Kadar Yerel Yönetimler

2464 Sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” çıkarıldı ve sivil idareler döneminde yapılamayan mali düzenlemeler yürürlüğe konularak belediye gelirleri arttırıldı (Koçak ve Ekşi, 2010: 302). 3030 Sayılı Kanun’la büyükşehir belediyelerinin kuruluşuna ve yönetimine ilişkin düzenlemeleri yaptı (Koçak ve Ekşi, 2010: 303). 1999’da, 1963’ten sonra ilk defa yerel yönetim seçimleri, genel seçimlerle birlikte yapıldı (Koçak ve Ekşi, 2010: 303).

Avrupa demokrasisinde merkezi bir role sahip olan vatandaş katılımı, seçimlerin yeterliliğine yönelik sorgulamalarla birlikte daha kapsamlı ve planlı katılımcı mekanizmaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır (Özden, 2020: 149).

2000’li yıllar ise yerel yönetimler için reform yılları olmuştur. Bu reform sürecinde Avrupa Birliği’nin Kopenhag Kriterlerine uyum sağlama ve müzakerelerde ilerleme kaydetme isteği önemli olmuştur. 2004 yılında, 5216 Sayılı “ Büyükşehir Belediyesi Kanunu” ve 2005 yılında da, 5393 Sayılı “Belediye Kanunu” yürürlüğe girmiştir. Belediye başkanı biraz daha güçlendirilmiş, daha özerk ve halkın katılımının sağlandığı bir belediyecilik anlayışı hedeflenmiştir. Ayrıca 2008 yılında çıkarılan 5747 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun” ile büyükşehir kurulan yerlerde belde belediyeleri kaldırılmış, yeni bazı ilçeler oluşturulmak suretiyle alt kademe belediyesi olarak sadece ilçe belediyesi statüsüne yer verilmiştir. Bu kanunlarla daha katılımcı ve daha demokratik yönetilen yerel yönetimler hedeflenmiştir. Gerek Avrupa Birliği gerekse de demokrasi adına yapılan bu son değişikliklerin aslında Tanzimat’tan bu yana yaşanan Batı kaynaklı modernleşme sürecinin günümüzdeki yansımaları olduğunu kabul etmek gerekmektedir (Koçak ve Ekşi, 2010: 303-304).

1.2.1.5. 2009 Yerel Seçimleri ve Yerel Yönetimler

29 Mart 2009 yerel seçimlerinin önceki dönemlerden temel farkı, daha önce belediye başkanlarının milletvekili aday olması yaygınken, bu seçimde mevcut milletvekillerinin belediye başkanlığına aday gösterilmesidir (Koçak ve Ekşi, 2010: 304).

Yerel siyasetin genel siyaset üzerindeki etkisi incelendiğinde, yerel yönetimlerin hem bir 'siyaset okulu' işlevi gördüğü hem de siyasi kariyer basamaklarının önemli bir aşamasını oluşturduğu açıkça görülmektedir (Koçak ve Ekşi, 2010: 304).

Türkiye’de yerel yönetimler, Tanzimat dönemindeki Muhassıllık Meclisleriyle başlayan seçilmiş temsil deneyiminden, I. Meşrutiyet’te taşra idare meclislerinin Mebusan Meclisi üyelerini seçmesine, 1930 Belediye Seçimlerinde kadınların ilk kez oy kullanmasına ve 2000’lerdeki katılımcı reformlara kadar uzanan süreçte Türk demokrasisine önemli katkılar sağlamıştır (Koçak ve Ekşi, 2010: 305).

Tanzimat ile başlayan yerel yönetimlere ilişkin yasalar, 1864 Vilayet Nizamnamesi ile gelişimini sürdürmüş ve 2012 yılında kabul edilen Büyükşehir Belediyesi Yasası ile günümüze kadar uzanan bir süreç izlemiştir (Ertaş, 2016: 110).

Yerel düzeyde çeşitli toplumsal kesimlerin ve aktörlerin, yerel kurumlar vasıtasıyla temsil edilme ve güçlenme olanağı bulması, katılımcı demokrasinin temel unsurlarından birini oluşturmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2231).

1.2.2. Yerel Yönetimler ve Katılımcı Demokrasi

21. yüzyıl kentlerinin çok boyutlu sorunlarının çözümünde giderek artan bir önem kazanan yerel demokrasi ve katılımcılığın etkinliği, ancak yerel yönetimlerin bu anlayışı içselleştirerek birey ve toplumla derinlemesine etkileşim kurmasıyla mümkündür (Atılğan ve Yıldırım, 2022: 206).

Küresel ölçekte yaşanan hızlı kentleşme, toplumsal-teknolojik dönüşümler ve demokratikleşme eğilimleri; merkeziyetçi yapıların aşılması, yerellik vurgusunun artması, çevre bilincinin yükselmesi, hizmetlerde etkinlik arayışları ve yaşam kalitesi iyileştirme çabaları gibi dinamiklerle birleşerek, yerel yönetimlerin hem kuramsal hem de kurumsal anlamda yeniden yapılanmasını zorunlu kılmış, bu süreçte demokratik, yerel ve halka yakın yönetim modellerinin öne çıkmasına yol açmıştır (Ökmen, 2003: 118).

Kentler, toplumsal yaşamın şekillenmesinde; farklı kesimlerin etkileşim, ifade, dayanışma ve direniş gibi kolektif eylemler gerçekleştirebileceği sosyal alanlar sunarak aidiyet ve kimlik inşasına katkı sağlar (Biter, 2025: 3).

Temel hak ve özgürlüklerin, yaşama hakkı da dahil olmak üzere, güvenli, adil ve emin şehirlerde hayata geçirilebilmesi mümkün olup; mevcut ve gelecek nesiller için bu nitelikte yaşanabilir kentler oluşturmak, ancak bütüncül bir yaklaşımla gelecek odaklı eylem planları ve stratejiler geliştirilerek başarılabilecek temel bir hedeftir (Payam, 2018: 1270).

Katılım, kamusal alanda hem makro düzeyde politika yapımının hem makro düzeyde yönetim uygulamalarının temel bileşenidir ve yerel yönetim politikalarının bir unsurudur (Memiş, 2018:158). Halkın, yerel düzeyde kendini ilgilendiren karar süreçlerine katılım talebi evrensel bir bakışı yansıtır (Gürcüoğlu, 2020: 1047).

Yerel yönetimler ve merkez- yerel ilişkileri, hem hizmet sunumunda etkinlik aracı hem de katılımcı demokrasi taleplerine yanıt olarak, toplumların tarihsel evriminde sürekli bir dönüşüm geçirmektedir (Ökmen ve Elma, 2013: 6).

Küresel ölçekte yaşanan hızlı dönüşüm, yönetim anlayışında merkeziyetçi yaklaşımlardan birey odaklı modellere geçişi hızlandırmış; bu süreçte, yerel ihtiyaçların daha etkin belirlenebilmesi amacıyla katı merkezi yönetim paradigması yerini giderek yerel yönetim odaklı bir sisteme bırakmaktadır (Şişli, 2022: 2158).

Yerel yönetimler, kamu hizmetlerinin taşraya doğrudan ve etkin ulaştırılmasında merkezi yönetime kıyasla daha verimli bir model sunar (Ökmen ve Elma, 2013: 15).

Demokratik toplumlarda artan katılım talepleri, dijital dönüşümün hızı ve küreselleşme etkileri, kamu kurumları özellikle yerel yönetimleri yönetsel kapasitelerini geliştirme baskısıyla karşı karşıya bırakmakta; vatandaşların giderek yerel yönetimlerin kaynak kullanım verimliliğini ve etkinliğini daha fazla sorguladığı bir döneme işaret etmektedir (Dilfiruz, 2022: 78-79).

Kentler, özgün ihtiyaçları nedeniyle yerel nitelikli hizmetleri zorunlu kılan yaşam alanlarıdır; bu hizmetlerin etkin sunumu ise seçimle işbaşına gelen yerel yönetim birimlerini merkezi bir konuma taşımaktadır (Memiş, 2018: 161).

Bilim insanları, yerel yönetimlerin temel işlevinin bölge sakinleriyle yönetim arasındaki mesafeyi azaltmak olduğu konusunda görüş birliği içindedir (Kpentey, 2019: 171).

Günümüzde tüm alanlarda artan yerelleşme talepleri sonucunda adem-i merkeziyetçilik öne çıkmakta; yenilenemeyen, değişime dirençli, baskıcı ve merkeziyetçi siyasal-toplumsal örgütlenme modelleri, yerini giderek demokratik ve güçlü yerel yönetim yapılarına bırakmaktadır (Pustu, 2005: 121).

Yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan topluluğun yerel düzeydeki ihtiyaçlarını, seçimle göreve gelen karar organları aracılığıyla özerk bir şekilde karşılayan, kendine özgü gelir kaynakları ve bütçesi bulunan, tüzel kişiliğe sahip yönetsel birimlerdir (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 238-239).

Yerel yönetimler; köy, kent, kasaba ve il gibi belirli coğrafi sınırlar içinde yaşayan bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılayan ve yaşam kalitesini sürdürülebilir kılan kamusal hizmetleri sunan, aynı zamanda karar organları düzenli demokratik seçimlerle belirlenen yönetsel birimlerdir (Demir ve Yavaş, 2015: 50).

Çiçek ve Bozlağan yerel yönetimler karar verme mekanizmalarına ilişkin fikirlerini şu şekilde iletmişlerdir (2008: 193);

“Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda (kent, köy, il vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacı ile kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, merkezi yönetimle olan ilişkilerinde idari özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir.”

Demokrasinin inşası ve derinleşmesi, büyük ölçüde sağlıklı işleyen bir yerel yönetim sisteminin kurulmasına ve katılımcı mekanizmaların etkin kullanımına bağlı olarak gelişen demokrasiyle mümkündür (Belli, 2024: 1346).

Yerel yönetimler, hem demokratik katılımı güçlendiren hem de kamu hizmetlerinin etkin sunumunu sağlayan temel aktörler olarak; yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde hizmetlerin vatandaşa ulaştırılmasını üstlenen, aynı zamanda yerel toplulukların karar mekanizmalarına katılımını mümkün kılan özerk yapılarıyla, modern demokrasilerin vazgeçilmez kurumsal unsurları arasında yer almaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 239).

Yerel yönetimler, yerel paydaşların ortak nitelikteki ihtiyaçlarının yerinde tespiti ve karşılanmasından sorumlu olup; kamu idaresinin vatandaşa en yakın hizmet birimleri olarak, bireylerin gündelik yaşamlarındaki temel sorunlara çözüm üretmekle görevlidir (Poyraz, 2017: 137-138).

Yerel yönetimlerin temel varoluş nedeni, demokrasi idealinin pratikte hayata geçirilmesine dayanır; zira demokrasinin işlerlik kazanabilmesinin en temel önkoşulu, vatandaşların yönetime etkin katılımının sağlanmasıdır (Kaypak, 2012: 172).

Yerel yönetimler, halk katılımını merkeze alan ve demokrasinin temel taşı olanı oluşturan yapılar olarak; bireylerin özgürleşme sürecine, demokratik pratiklerin günlük yaşama yansımalarına ve toplumun kolektif demokratikleşmesine katkı sağlayan en etkin kurumsal mekanizmalardır (Kaypak, 2012: 176).

Yerel yönetimler; yönetim süreçlerine katılım fırsatları sunmaları, kamusal hizmetlerin etkin sunumunu sağlamaları, demokratik uygulamaları somutlaştırmaları ve bireysel özgürlükleri kurumsallaştırmaları nedeniyle, demokrasinin temel değerlerinin pratiğe dönüştüğü ve toplumsal demokratikleşmeye ivme kazandıran kurumsal yapılar olarak 'yerel demokrasiler' şeklinde tanımlanmaktadır (Kaypak, 2012: 178).

Günümüzde, demokratik gelişme süreçleri ile demokratik ve özerk yerel yönetimlerin güçlendirilmesi arasında doğrudan bir nedensellik ilişkisi bulunduğu görüşü akademik ve politik çevrelerde yaygın kabul görmektedir (Genç, 2015: 279).

Sürekli etki alanı genişleyen ve giderek önem kazanan yerel yönetimler ve genel olarak yönetimin mümkün olan en küçük birimlere devri önemli bir araştırma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdem, 2015: 186).

Vatandaşların yerel yönetimleri, belediyeleri daha yakından ve sistematik biçimde denetleme talepleri, kaçınılmaz olarak şeffaf ve katılımcılık mekanizmalarının güçlendirilmesini gerektirecektir (Yalçındağ, 1995: 26).

Toplumsal ihtiyaçların etkin, verimli ve yerinde karşılanması amacıyla oluşturulan yerel yönetimler, demokrasi ilkelerinin yerel düzeyde uygulanması bağlamında kritik bir rol üstlenirken; katılım olgusu, salt siyasal sistemin işlerliğinden ziyade, vatandaşların aktif siyasal özneler haline gelmesi anlamını taşımaktadır (Kaypak, 2012: 172).

Yerel yönetimler, yerel toplulukların karar alma mekanizmalarına doğrudan katılımını sağlayarak demokratik süreçleri somutlaştırmakta; vatandaşların siyasal bilinç kazanmasına, yönetim sorumluluğu üstlenmesine ve aktif yurttaşlık kimliği geliştirmesine olanak tanıyan kurumsal bir işlev görmektedir (Özer, 2021: 509).

Yerel Yönetimler, demokrasinin ideal işleyiş düzeyine ulaşmasında kritik bir rol oynarken; vatandaşa en yakın hizmet birimi olma özelliğiyle, bireylerin yönetim süreçlerine katılımında temel bir giriş noktası oluşturmaktadır (Ünal, 2022: 78). Etkili bir yerel yönetim sistemi; merkezle uyumlu, katılımcı, güven verici ve kaynaklarını verimli kullanarak kaliteli hizmet üretilen bir yapı gerektirir (Ertaş, 2016: 110).

Merkezi yönetimin, bürokratik oligarşiyi güçlendirmesi, kırtasiyeciliği artırması ve kamu hizmetlerinin dağıtımında adaletsizliklere yol açabilmesi, toplumlarda yerel yönetimlere verilen önemin artmasına neden olmuş; bu bağlamda son yıllarda ülkelerin yerel yönetimlere atfettiği değerin giderek yükselmesiyle birlikte, yerel hizmetlerin etkin ve hızlı sunumu, halkın demokratik kültür düzeyinin gelişimi ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi süreçlerinde, vatandaşların yerel düzeydeki katılımı kritik bir mekanizma olarak öne çıkmaktadır (Erdoğan, 2019: 296).

Vatandaşların ölçek sorunlarını ve erişim engellerini aşarak katılımı sağlamak açısından yerel yönetimler kilit rol üstlenirken; katılımcı demokraside küçük grupların mekanizmaları işletmesiyle siyasal gücün demokratik dönüşümü, hem yerel düzeyde vatandaşların karar süreçlerine etkin katılımını hem de makro ölçekte siyasal kültürün gelişimini sağlayarak, katılımcı demokrasinin yerel yönetimler nezdindeki temel işlevini ortaya koymaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2234).

Kentleşmenin hızla artmasıyla birlikte, yönetimin halka yakınlaştırılması, yerel katılım mekanizmaları aracılığıyla toplumsal potansiyelin harekete geçirilmesi ve yönetim sorumluluğunun paylaşılması büyük önem kazanmaktadır (Yüksel, 1998: 91). Halkın aktif katılımı ve denetimine dayalı çalışma prensibi, yerel yönetimlere demokrasinin beşiği olma özelliği kazandırmıştır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2235).

Yerel katılım, toplumun tüm kesimlerinin kentsel sorunların çözümüne ve politika oluşturma süreçlerine etkin dahil olmasını ifade eder (Ağır ve diğerleri, 2017: 326).

Yerel karar alma süreçlerine halkın katılımının eksik kaldığı durumlarda, hem toplumsal ihtiyaçların doğru teşhisi hem de bunlara yönelik etkili yerel kamu politikalarının üretimi mümkün olamamaktadır (Erdoğan, 2019: 295).

Günümüzde demokrasi, salt bir yönetim sistemi olmanın ötesinde, tüm vatandaşların eşit hak ve sorumluluklara sahip olduğu bir felsefi temele dayanmakta; temsili demokrasilerden farklı olarak, vatandaşların karar süreçlerinde aktif rol almasını, gözlemci konumundan katkı sağlayıcı ve gerektiğinde müdahil bir pozisyona geçiş yapmasını öngören bir anlayışı yansıtmaktadır (Yalçın, 2015: 313).

Kent sakinlerine yaşanabilir bir çevre sunulması ve demokratik yerel yönetimin tesis edilmesinde etkin katılım mekanizmaları belirleyici rol oynarken; yerel düzeyde kurulan bu demokratik yönetim modeli, merkezi yönetimi de yönetim pratiklerini yenilemeye ve demokratik mekanizmaları işler kılmaya yönlendirecek bir dönüştürücü güç oluşturmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2238).

Katılım mekanizmaları, demokratik temsille bütünleşerek çeşitli toplumsal aktörleri bir araya getirmekte; yerel düzeyde başlayıp ulusal ve uluslararası ölçeklere yayılan demokrasi modellerine öncülük ederken, yerel halkın kendilerini doğrudan ilgilendiren karar süreçlerine dahil olmasına imkan tanıyarak hem resmi kararlara meşruiyet kazandırmakta hem de yerel yönetim birimlerinde yaşayanların refah düzeyini yükselterek daha yaşanabilir bir kentsel ortamın oluşumuna katkı sağlamaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2235).

Yerel katılımın yerel hizmetler üzerindeki iki temel olumlu etkisi; vatandaşların beklenti ve şikayetlerinin karar süreçlerine yansıtılarak hizmetlerin ihtiyaçlara daha uygun hale getirilmesi ile kaynakların etkin kullanımını ve hizmet önceliğini sağlayarak verimliliği artırmasıdır (Yavuz, 2019: 127).

Demokratik katılım, yerel yönetimlerin temel değerlerinden biri olup, yerel düzeyde uygulanan katılım mekanizmaları vatandaşların yönetim süreçlerine aktif katkı sunmalarını ve bu süreçleri etkileme olanağı elde etmelerini sağlamaktadır (Şimşek ve Şimşek, 2023: 4910).

Küresel teknolojik, ekonomik ve politik ideolojik dönüşümlerin etkisiyle Türkiye’de toplumun farklı kesimleri ve siyasal yaklaşımları, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve sistemin iyileştirilmesi konusunda ortak bir uzlaşmaya varmıştır (Ökmen, 2003: 117).

1980’lerden itibaren Avrupa Birliği’nin ekonomik, sosyal ve demokratik gelişiminde bölge yönetimleri öncü aktörler olarak kabul edilmiş, bu süreç yerel ve bölgesel yönetimlerin Avrupa entegrasyonundaki stratejik rolünü belirginleştirmiştir (Işıkçı, 2018: 202).

1990’lardan itibaren Avrupa Birliği’ndeki bölgesel yönetimler özerkleşme ve yerelleşme yönünde dönüşüm geçirirken, bu süreç özellikle 2000’lerden sonra Türkiye’yi etkilemiştir (Işıkçı, 2018: 229).

Türkiye’de Avrupa Birliği’ne tam üyelik süreciyle eş zamanlı yürütülen yerelleşme reformları, yerel katılım standartlarını yükselterek demokrasi kültürünün gelişimine önemli katkı sağlamış; yerel halkın yönetim süreçlerine katkısı arttıkça, yerel demokratik bilincin de paralel olarak geliştiği gözlemlenmiştir (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2236).

AB politikalarının kalite ve etkinliği, politika oluşturma süreçlerinin tüm aşamalarında halk katılımının sağlanmasına ve merkezi hükümetlerin bu katılımcı yaklaşımı benimsemesine bağlıdır (Yıldırım, 2014: 78).

Türkiye’de iyi yönetim ve toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen kamu reformları 4982, 5216, 5393, 6328 sayılı kanunlar ve ilgili düzenlemeler katılımcı mekanizmaları kurumsallaştırarak demokrasi kültürünü güçlendirmeyi hedeflemiştir (Ateş ve Buyruk, 2018: 81-82).

Türkiye’de yasal temeli bulunan katılım mekanizmalarının küresel ölçekte geniş bir uygulama alanı olduğu görülmekte; bütçe hazırlığından başlayarak vatandaş katılımını içselleştirmiş yönetim birimleri, aşırı merkeziyetçi yapıların direncini kırarak katılımcı yönetim modellerinin dünya çapında hızla yaygınlaşmasını sağlamaktadır (Zeren ve Özmen, 2010: 166).

Yerel yönetimlerin değerini ve varoluş gerekçesini büyük ölçüde halk katılımı belirlerken; günümüzde kent konseyleri, sivil inisiyatifler ve çeşitli katılım platformları

aracılığıyla yerel yönetimler, vatandaşların yönetim süreçlerine etkin katılımına yönelik önemli fırsatlar sunmaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 246).

Katılımcı demokrasinin inşasında en etkili ve sürdürülebilir yöntem, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve bu yönetim birimlerine gerekli siyasi, mali ve idari desteğin sağlanmasıdır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 251-252).

Merkezi yönetimlerin yerel/bölgesel birimlere doğru, ölçek küçüldükçe yönetim ile birey arasındaki mesafe azalmakta; bu yakınlık, vatandaşların yönetim süreçlerine katılım eğilimlerini de doğrudan artıran bir dinamik oluşturmaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 252).

İstikrarlı ve sürdürülebilir bir yönetim ancak halkın memnuniyetiyle mümkün olabilir ki bu da vatandaşların taleplerinin ve görüşlerinin yönetim mekanizmalarına etkin biçimde yansıtılmasına bağlıdır; ancak Türkiye örneğinde olduğu gibi yüksek nüfuslu ülkelerde bu katılımın sağlanması ve tüm toplumsal kesimlerin beklentilerinin takip edilmesi önemli bir yönetimsel zorluk teşkil etmektedir.

Yerel halk, şeffaf ve kendini önemseyen bir yönetime karşı daha olumlu tutum geliştirir; bu nedenle yerel yönetimler hem geri bildirimlere dayalı hizmet üretimi hem de toplumsal duyarlılıkların sürekli izlenmesi mekanizmalarını geliştirir (Tufan Emni ve Sancak, 2018: 87). Görgülü'ye göre modern bir siyasal iktidar şu üç şeyi yapmalıdır (2017: 1904);

“Birincisi, halkın davranışlarını izleyerek istek ve ihtiyaçlarını öğrenmeye çalışmalı, İkincisi, anketler yaparak veya yaptırarak halkın düşünce ya da eğilimlerini tespitte çalışmalı, Üçüncüsü ise, doğrudan siyasal iktidara yapılan istek, dilek, öneri ya da şikayetleri birey bazında değerlendirmelidir.”

Belediyeler, hem vatandaşların demokratik katılım ve eşitliği sağlayan temel kurumlar olarak AB'nin teşvik ettiği yapısal reformların temelini oluşturmakta hem de ülkedeki demokrasi açığını gidermede kilit rol üstlenmektedir (Esen, 2013: 167-168).

1.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Katılımcı Demokrasi Uygulamaları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi web sitesinde belediye tarihi ile ilgili verilen bilgiye göre (İBB, t.y.);

1920’de Ankara’da kurulan Büyük Millet Meclisi ile yeni bir devletin temelleri atılmış, 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nda yerel yönetimlere dair hükümler getirilmiştir. 1924’te çıkarılan 417 sayılı kanunla Ankara Şehremaneti kurulmuş ve başkent belediyeciliği özel bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Ankara Şehremaneti, İçişleri Bakanı tarafından atanan bir Şehremini ve çeşitli müdürlerden oluşan bir encümeninden meydana gelmekteydi. Bu yapı, vilayet belediye meclislerinin yetkilerini taşımaktaydı. 1920’li yıllarda 423 ve 486 sayılı kanunlarla belediye vergi ve cezaları düzenlenmiş; 1924 Anayasası’nın 85. maddesinde de belediyelere yer verilmiştir. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediyelere geniş görev ve yetkiler tanınmış; 1593 ve 2290 sayılı kanunlarla ise sağlık, yapı ve yol hizmetleri düzenlenmiştir. Ancak bu dönemde Ankara ve İstanbul’da belediye valilik birleşmesi ve vesayet uygulamaları da sürdürülmüştür. 1933 sonrası belediyeleri güçlendirme yönünde bazı adımlar atılmışsa da, kaynak yetersizliği ve İkinci Dünya Savaşı’nın etkisiyle görevler yeniden merkezi idareye geçmiştir. 1948’de belediye gelirlerinin sabit rakamlarla sınırlandırılması, belediyeleri işlevsiz bırakmıştır. 1960’lı yıllarda planlı kalkınma dönemine geçilmiş ve kalkınma planları kapsamında belediyelere yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 1961 Anayasası, mahalli idareleri kamu tüzel kişileri olarak tanımlamış ve gelir kaynaklarının sağlanmasını öngörmüştür.

1960’lı yıllarda hükümetler belediyelere ekonomik destek sağlamaya çalışmış, büyükşehirilere kredi imkanları sunulmuş, küçük belediyelere ise çeşitli altyapı yatırımları için karşılıksız yardım yapılmıştır. Ancak kanun harcamalarındaki payları azalmaya devam etmiştir.

1980 darbesiyle, büyük kent çevresindeki belediyeler ana belediyelere bağlanmış ve belediye organları feshedilmiştir. Bu dönemde belediye başkanları atanmış, mali düzenlemeler yapılmış ve belediyelere genel bütçeden pay verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 127. maddesiyle mahalli idarelerin yapısı yeniden düzenlenmiş, birlik kurmaları da hükme bağlanmıştır. Aynı dönemde 1580 sayılı yasa yerinde kalmakla birlikte, 3030 sayılı yasa ile büyükşehir belediyesi sistemi getirilmiştir.

1985'te çıkan 3194 sayılı İmar Yasası ve diğer düzenlemelerle belediyelere yeni yetkiler verilmiş, merkezi idareden bazı yetkiler yerel yönetimlere devredilmiştir.

Cumhuriyet döneminde yerinden yönetim ilkesi giderek benimsenmiş, 1921 ve 1924 Anayasalarında merkeziyetçilik vurgusu bulunmasına rağmen, 1961 Anayasası ile yerinden yönetim açıkça benimsenmiştir.

1982 Anayasası, 1961 Anayasası'nın yerel yönetimlere ilişkin temel yaklaşımını sürdürmekle birlikte, idari vesayet konusunda daha belirgin ve merkeziyetçi hükümler içermektedir. Anayasanın 127. Maddesinde, mahalli idareler il, belediye ve köy olarak tanımlanmakta ve bu idarelerin, mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan, karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişilikleri olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu maddede, mahalli idarelerin kendi aralarında, kamu hizmetlerinin daha etkin yürütülmesi amacıyla birlik kurabilecekleri belirtilmiş ve bu birliklerin kurulması Bakanlar Kurulu'nun iznine ve kanuni düzenlemeye bağlanmıştır. 1961 Anayasası'nda vesayet yetkisi daha örtük ve sınırlı biçimde yer alırken, 1982 Anayasası ile birlikte bu yetki sistematik ve doğrudan bir müdahale aracına dönüşmüştür. Böylece 1982 Anayasası, yerinden yönetim ilkesini tanımakla birlikte, bu ilkenin uygulanmasını merkezi yönetimin denetim ve yönlendirme mekanizmalarıyla sınırlandırmış; yerel yönetimlerin demokratik işleyişi ile idari bütünlük arasında bir denge kurulmaya çalışılmıştır.

İstanbul'un nüfusu 15 milyon 701 bin 602 kişi olup, kadın nüfus oranı %50,19 (7 milyon 881 bin 140 kişi) ve erkek nüfus oranı %49,81 (7 milyon 820 bin 62 kişi)'dir. Türkiye nüfusuna oranı ise %18,33'tür (TÜİK, 2025).

Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nde yer alan İstanbul 5.196 kilometrekare iz düşüm alana (5.461 kilometrekare gerçek alan) sahiptir. Ekonomik, tarihi ve sosyokültürel açıdan önde gelen şehirlerden biridir. İstanbul toplam GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla)'dan %30.06

paya sahiptir. Türkiye'nin en fazla nüfus yoğunluğuna sahip ildir (T.C. İstanbul Valiliği, 2022).

Dünya ve Avrupa ölçeğinde katılımcı demokratik yerel yönetimlerin tesis edilmesi amacıyla uluslararası belgeler doğrultusunda önemli adımlar atılmış olup, bu uygulamaların sonuçlarının analiz edilmesi, küresel iyi örneklerin incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında politika önerileri geliştirilmesi, daha etkin bir katılımcı yerel yönetim modelinin oluşturulmasında belirleyici rol oynayacaktır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2238).

Günümüzde yerel yönetimler, demokrasinin temel kurumlarından biri olarak kabul edilmekte; etkinlik, katılım, özgürlük gibi demokratik değerleri somutlaştırarak toplumsal demokratikleşmeye katkı sağlamaları nedeniyle 'yerel demokrasi kurumları' olarak nitelendirilmekte, ayrıca-demokrasıyla ilişkisine dair farklı teorik yaklaşımlara rağmen-evrensel olarak tüm ülkelerin yasal ve yönetsel sistemlerinde zaman içinde kurumsal bir unsur haline gelmişlerdir (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2241).

Yerel hizmetlerin etkin sunumu, sorunların teşhisi ve çözüm üretilmesi süreçlerinde katılımcı mekanizmaların uygulanması kritik önem taşırken; meşruiyet, şeffaflık, hesap verebilirlik ve demokratik değerler çerçevesinde işleyen bir yerel yönetim için halkın karar alma süreçlerine katılımı vazgeçilmez bir unsurdur, bu bağlamda katılımcı demokrasi kavramı ve uygulama araçları giderek artan bir etki alanına sahip olmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2230).

Kentleşme oranındaki yükseliş, teknolojideki hızlı ilerleme ve küreselleşmenin etkisiyle güçlenen bireysel özerklik anlayışı, talepleri artırmıştır. Bu durum, yerel yönetimlerin halkı karar süreçlerine dahil etme zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Türkiye'de de bu gereklilik, 5393 sayılı Belediye Kanunu çerçevesinde hem şehri hukuku (m.13), kent konseyi (m.76), gönüllü katılım (m.9/2, m.77) ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'ndaki gönüllü katılım hükümleri (m.65) gibi düzenlemelerle hukuki zemine taşınmış; katılımcı yönetim anlayışının zorunluluk hâline geldiği söylenebilir (Zeren ve Özmen, 2010: 165).

Türkiye’de katılım mekanizmalarını geliştirmek için hem öncü uygulamalar hayata geçirilmekte hem de katılım kavramını bütün boyutlarıyla yansıtan modeller denenmekte; vatandaşları bilinçlendiren, katılım haklarını tanıtan ve bu hakların kullanım yöntemlerini öğreten eğitimler ile tanıtıcı faaliyetler, katılımcı siyasal kültürün yerleşmesine önemli katkı sağlayarak, mekanizmalardan beklenen verimlilik düzeyine ulaşılmasını mümkün kılacaktır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2241).

1982-2004 yılları arasında öne çıkan yerel katılım ve demokrasi araçları şunlardır: Gelecek Atölyeleri, Halk Günleri, Dilekçe, Beyaz Masa, Yerel Referandum, Semt Dayanışma Merkezleri (SEDAM), Yuvarlak Masa Toplantıları, Halk Toplantıları, Halk Günleri, Meclis Toplantılarına Katılım, Çevre Sorunları ve Halk Katılımı- Yerel Gündem 21. (Özer, 2021: 513-515).

2004 sonrası gelişmeler ise; Kent Konseyleri, Gönüllü ve Dayanımcı Örgütlenme, Hem şehri Hukuku, İhtisas Komisyonları, E-belediyecilik, Mobil Belediyecilik vb.’dir (Özer, 2021:515-517). Yerel karar alma süreçlerine vatandaş katılımını sağlayan başlıca mekanizmalar arasında Yerel Gündem 21, Kent Konseyleri, Geri Çağırma, Katılımcı Bütçeleme, Halk Oylaması, Halk Toplantıları, Yurttaş Kurulları, Gelecek Atölyeleri gibi yapılar ile çeşitli danışma kurulları, meclisler, forumlar ve dijital katılım platformları yer almaktadır (Yılmaz ve Telsaç, 2021: 248-251).

Yerel yönetimler, ülkenin siyasi, hukuki ve ekonomik koşullarından doğrudan etkilenmekte; dolayısıyla işsizlik ve ekonomik krizler gibi mali sorunların yanı sıra, çarpık kentleşme ve çevre kirliliği gibi yapısal çevresel sorunlar da dahil olmak üzere çeşitli toplumsal problemlerin çözümünde yerel halk, çözüm ortağı olarak yerel yönetimlere güven duymaktadır (Şişli, 2022: 2167).

Yerel yönetimlerin erişilebilirliği ile vatandaş odaklı hizmet anlayışının birleşimi, karşılıklı olarak doğrudan katılım mekanizmalarının güçlendirilmesini desteklemektedir (Dilfiruz, 2022: 79). Türkiye’de demokratik yerel yönetim anlayışının gelişmesinde Yerel Gündem 21 projesinin ve sonrasında oluşturulan kent konseylerinin katılımcı demokrasi bağlamında yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesini güçlendirmedeki rolü göz ardı edilmemelidir (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2241).

1.3.1. Yerel Gündem 21

Gündem 21'in temel yaklaşımı; finansman politikaları, teknik-ekonomik araçlar, desantralizasyon, kamu-STK işbirliği ve özellikle halkın etkin katılımı gibi öncelikler üzerine kuruludur (Emrealp, 1998: 27).

1992'deki BM Rio Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21 kararları, Yerel Gündem 21 sürecinin başlangıcını oluşturmuştur (Bostancı, 2021: 114). Yerel Gündem 21, katılımcı yönetim anlayışı doğrultusunda ülkelerin yerel yönetim birimlerinin karar alma, planlama ve uygulama süreçlerine katılım mekanizmalarını entegre ederek sürdürülebilir bir yönetim modeli oluşturmayı amaçlamıştır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2242).

Demokrasinin kurumsallaşması yasal ve yapısal mekanizmaları gerektirir; Türkiye'de 1990'larda başlayan bu süreç, 2000'lerde Kent Konseyleri'nin kurulmasıyla ivme kazanmıştır. Kent Konseyleri; şeffaflık, hesap verebilirlik, sürdürülebilir kalkınma ve hemşerilik bilinci gibi ilkelerle yerel demokrasiyi güçlendiren bir işlev üstlenmiştir (Aksu ve Taştekin, 2020: 201).

1.3.2. Kent Konseyleri

Kent konseyleri, "Yerel Gündem 21" ile sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilebilmesi için ortak aklın kullanılmasında halkın katılımını teşvik eden yerel bir mekanizmadır.

1992 Rio Dünya Zirvesi'nde kabul edilen Gündem 21 belgesi kapsamında, çevre ve kalkınma hedeflerine ulaşmak amacıyla kurulan Kent Konseyleri, dünya literatürüne giren bir model olarak; yerel halkın karar alma süreçlerine doğrudan katılımını artırmayı, katılım mekanizmalarını kolaylaştırmayı, yerel demokrasiyi güçlendirmeyi ve şeffaf, hesap verebilir, katılımcı bir yönetim sistemi oluşturmayı hedeflemiştir (Şimşek ve Şimşek, 2023: 4921).

Katılım boyutunun pratiğe geçirilebilmesi için eyleme dönüştürülebilir mekanizmaların geliştirilmesi gerekmekte olup, katılımcı demokrasi kavramının temelinde bu mekanizmaların etkin işleyişini sağlama düşüncesi yatmaktadır (Bayrakçı ve diğerleri, 2018: 2232).

Kent konseyleri, bireylerin karar süreçlerine katılımını sağlayarak demokrasinin yerel yönetimlerde etkin biçimde uygulanmasını mümkün kılan katılımcı demokrasi araçlarıdır (Aksu ve Taştekin, 2020: 191).

2005'te 5393 sayılı Belediye Kanunu'yla kent meclisi, kurultay ve parlamento gibi yapılar 'Kent Konseyi' adı altında birleştirilerek yasal statü kazanmış; 2006'da çıkarılan Kent Konseyi Yönetmeliği ise bu kurumsal yapının mevzuat altyapısını tamamlamıştır (Çelik, 2013: 225).

5393 sayılı Kanun'un 76. Maddesiyle yasal statü kazanan kent konseyleri (kökeni Yerel Gündem 21'e dayanan), halkın yanı sıra sivil toplum ve özel sektörün yerel karar süreçlerine katılımını sağlayan; kent vizyonu geliştirme, hemşerilik bilinci oluşturma, sürdürülebilir kalkınma, çevre duyarlılığı, sosyal dayanışma, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini hayata geçirmeyi hedefleyen, belediye meclisince değerlendirilmek üzere görüş oluşturan ve çalışma esasları İçişleri Bakanlığınca düzenlenen katılımcı bir yapıdır (Tunç ve diğerleri, 2018: 260).

Kent konseyleri, yerel düzeyde toplumsal aktörler arasında işbirliği ve iletişimi geliştirerek ortak akıl oluşturmayı ve toplumsal öncelikler doğrultusunda karar üretmeyi hedefler (Doğan ve Kalkışım, 2015: 133).

İstanbul Kent Konseyi'ne göre (*Kent Konseyi Nedir? - İstanbul Kent Konseyi*, t.y.);

"Kent konseyleri, demokratik katılımı kolaylaştırmak ve geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Türkiye'de kent konseyi, en önemli kurumsal katılım aracıdır."

Kent konseyleri, kentteki çeşitli paydaşları bir araya getirerek, yerel sorunları ortak akıl çerçevesinde tartışmayı ve çözüm yolları üretmeyi amaçlayan yapılardır. Bu platformlar, farklı kesimler arasında uzlaşma ortamı yaratmakta, kamu kurumları ile sivil toplum arasında köprü görevi görmekte ve demokratik katılımı teşvik ederek toplumsal dayanışmayı güçlendirmektedir (İBB, t.y). Bu yönüyle kent konseyleri, gönüllü katılım esasına dayanan, sivil toplumun harekete geçirilmesini sağlayan önemli bir yerel yönetim aracıdır.

Kent konseylerinde fikirlerin, sorunların ve projelerin ilk tartışıldığı ve geliştirildiği yerler çalışma gruplarıdır (İBB, t.y). Bu gruplar, üyelerin talepleri ve kentin ihtiyaçları

doğrultusunda, tematik bazda oluşturulur (İBB, t.y). Çalışma gruplarına katılım, kent konseyi üyeliği şartı aranmaksızın herkese açıktır. Bu durum, daha geniş bir yurttaş katılımını mümkün kılar. Çalışma gruplarında yürütülen tartışmalar sonucunda hazırlanan raporlar, ilgili konsey kurullarında değerlendirilerek belediye yönetimine ve ilgili kamu kurumlarına iletilir ve süreç takip edilir(İBB, t.y).

Kent konseylerinde kadın, çocuk, gençlik gibi çeşitli toplumsal kesimleri temsil eden meclisler kurulur. Kent konseyi, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda sivil bir platform olarak tanımlanmış olup, tüzel kişiliğe sahip değildir ve özel bir bütçesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte yasa, kent konseylerinin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için belediyelerin aynı ve mali destek sağlamasını zorunlu kılmıştır (İBB, t.y). Bu doğrultuda, belediyeler bütçelerinde kent konseyi faaliyetlerini finanse edecek kalemlere yer verir (İBB, t.y).

Kent konseyleri ile belediyeler arasında yapısal ve işlevsel olarak yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki, hem yerel demokratik katılımın kurumsallaşmasını hem de belediyecilik hizmetlerinde halkın daha etkin rol almasını sağlamak açısından önem arz etmektedir. Belediye yönetimi, kent konseyinden gelen görüş ve önerileri dikkate alarak, yerel politikaların daha katılımcı ve kapsayıcı bir şekilde şekillenmesine katkı sunar (İBB, t.y).

1.3.3. E-Katılım

Türkiye'de 2000'lerde benimsenen e-devlet politikaları, yerel yönetimlerde e-belediye uygulamalarına dönüşmüş; belediyeler web tabanlı hizmet sunumuyla dijital dönüşümde hem sürekli inovasyon yapmakta hem de birbirleriyle rekabet etmektedir (Arıkboğa, 2017: 1619).

İdare, sürekli evrim halindeki teknolojik gelişmelere uyum sağlamak zorunda olan aktörlerden biridir (Tanrıverdi, 2021: 293).

Kamu kurumları, vatandaş ihtiyaçlarına etkin yanıt vermek, maliyetleri azaltmak ve yönetim verimliliğini artırmak amacıyla bilgi teknolojilerini yoğun şekilde kullanarak e-

devlet uygulamalarına yönelmiş ve önemli bir dijital dönüşüm süreci başlatmıştır (Arıkboğa, 2017: 1620).

Türkiye’de 2000’lerde küresel değişimler ve AB uyum sürecinin etkisiyle hız kazanan e-devlet politikaları, yerel yönetimleri de kapsayarak yaygınlaşmış; belediyeler web tabanlı hizmetlerle e-belediye uygulamalarını hayata geçirmiştir (Arıkboğa, 2017: 1620).

Günümüz bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı dönüşümler, vatandaş katılımının e-katılım olarak adlandırılan dijital formlarda gerçekleşmesine olanak sağlamıştır (Dilfiruz, 2022: 70).

Toplumsal yaşamın tüm alanlarında vazgeçilmez bir unsur olan vatandaş katılımı, dijital dönüşüm sürecinde e-katılım mekanizmalarının yaygınlaşmasıyla daha erişilebilir ve etkin bir nitelik kazanmaktadır (Görgülü, 2017: 1903).

E-katılım girişimleri; vatandaşları bilgilendirme, iş birliğini teşvik etme, karar süreçlerine katkı sağlama ve ihtiyaç analizi gibi çok yönlü amaçlara hizmet ederek, teknolojinin sunduğu imkanlarla aktif yurttaşlık düzeyini artıran avantajlar sunmaktadır (Özden, 2020: 136).

Katılım olgusunun dijital platformlara taşınması, aktif katılımı kolaylaştırırken; devletin en temel birimlerinden olan yerel yönetimlerde çift yönlü etkileşimi mümkün kılan iletişim teknolojilerinin kullanımı, e- demokrasi ve e-katılım kavramlarını doğurmuş, bu sayede vatandaşların daha erişilebilir, hızlı ve düşük maliyetli yönetim süreçlerine katılımı ile yöneticilerin geniş kitlelere etkin ulaşımını sağlayan yeni bir yönetim modelini ortaya çıkarmıştır (Görgülü, 2017: 1901).

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin “E-Belediye Hizmetleri”, web sayfası üzerinden sekiz başlıkta sınıflandırılmıştır. Bunlar; Çözüm Merkezi, Gelirler Mükellefler Rehberi, E-sorgulama Uygulamaları, E- Ödeme, E- Beyanname, E- Bilgi, E- Başvuru Uygulamaları ve E-Dilekçe (İBB, 2025b).

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin kurum dışı “Mobil Belediye Hizmetleri”, web sayfası üzerinden yirmi başlıkta sınıflandırılmıştır. Bunlar; İBB Belge Doğrulama, İSBİKE, İBB Şehir Tiyatroları, İBB İmar Sor, İBB Semtpati, İBB Cep Trafik, İBB Karekod, İSEM,

İBS Mobil, İBB Eczane (İstanbul Eczaneleri), İBB Kurban, İBB Kütüphane, Yürü Be İstanbul, İstanbul Senin ve TUDES'tir (İBB, 2025b).

1.3.4. Katılımcı Bütçeleme

Demokratik kent yönetimi, yurttaşların kamusal politika üretiminden uygulamaya, planlamadan bütçelemeye kadar tüm yönetim süreçlerine katılımını esas alır (Çelik, 2013:220). Demokratikleşmenin kapsayıcı ve dönüştürücü olabilmesi için çok boyutlu mekanizmalar gereklidir; katılımcı bütçeleme bu anlamda etkili bir araç olarak öne çıkar (Güneş, 2020: 552).

Katılımcı bütçeleme, yerel yönetimlerin harcama önceliklerini vatandaşların doğrudan katılımı ve tercihleriyle belirlediği bir süreç olup, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişin en önemli araçlarından biri olarak kabul edilmekte; ilk kez 1989'da Brezilya'nın Porto Alegre kentinde uygulanan bu model, zamanla Latin Amerika'dan başlayarak dünya genelinde yaygınlaşmış, yerel kamu hizmetlerinin sunumunda vatandaşlarla yerel yönetimler arasında doğrudan bir ilişki kurarak hem hesap verebilirliği artırmakta hem de kamuoyu denetimini güçlendirmekte, bu nedenle de hem küresel ölçekte hem de ülkemizde demokratik gelişim ve kaynak kullanım etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır (Yalçın, 2015: 311).

Arıkboğa'ya göre; Katılımcı bütçe, vatandaşların kamu kaynaklarının dağıtım süreçlerine doğrudan katılımını sağlayan bir mekanizma olup, ilk kez 1989'da Brezilya'nın Porto Alegre kentinde uygulanmış ve etkin şekilde hayata geçirildiğinde hem kaynak kullanımında verimlilik hem de demokratik katılımın derinleşmesi açısından önemli avantajlar sunan bir modeldir (Arıkboğa, 2024: 1).

Türkiye'de katılımcı bütçeleme anlayışına yönelik ilk çalışmalar 2007 yılında "Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi" kapsamında başlatılmış ve bu kapsamda "hizmet geliştirme planlarının hazırlanması", "stratejik planlama araçlarının geliştirilmesi" ve "çok yıllık yatırım programlaması" başlıkları üzerinden katılımcı bütçeleme yaklaşımları geliştirilmesi amaçlanmıştır (Sakinç ve Bursalıoğlu, 2014: 8).

Katılımcı bütçeleme, Türkiye'deki belediyeler için nispeten yeni bir uygulama olup, vatandaşların ödedikleri vergiler karşılığında yerel yönetimde söz hakkını elde etmelerini sağlayan bir sistemdir. Dünyada birçok ülke bu alanda deneyim kazanırken, Türkiye henüz başlangıç aşamasındadır (Altıngöz Zarplı, 2022: 1070).

Türkiye'de en temel yerel yönetim birimi olan belediyeler, bireylerin mahalle ölçeğindeki ortak yaşam ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş olup, tarihsel süreç içerisinde toplumun siyasi, idari, teknolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik dönüşümlerine paralel olarak işlevsel evrim geçirmektedir (Mutlu, 2015: 474).

İBB'nin üç yıldır sürdürdüğü katılımcı bütçe uygulamasının avantajları arasında; tutarlı bir modele dayanması, bütçe takvimiyle uyumlu işleyişi, stratejik plan ve performans esaslı bütçe ile uyumlu olması, İstanbul Kent Konseyi'nin aktif desteği bulunurken, katılımın artırılması, proje takibinin etkinleştirilmesi, düzenli geri bildirim mekanizmaları, gerçekçi maliyet tahminleri ve önceden açıklanan bütçe tutarı gibi unsurlar da uygulamanın geliştirilebilecek yönlerini oluşturmaktadır (Arıkboğa, 2024: 1).

Katılımcı bütçe uygulaması, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından, halkın yerel bütçe harcamalarına doğrudan katılımını sağlayan bir süreç olarak tanımlanır. Bu uygulama; şeffaflık, hesap verebilirlik ve adil kaynak dağılımı ilkelerine dayanır. Vatandaşlar, proje önererek ya da oy vererek, bütçenin nasıl kullanılacağına dair kararlara katkıda bulunur (İBB, 2025a).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin bu yıl dördüncüsünü düzenlediği Katılımcı Bütçe Uygulaması, Türkiye genelinden vatandaşların katılımına açıktır ve üç aşamadan oluşur: Proje başvurusu, oylama sonuçlarının açıklanması ve uygulama- izleme- raporlama (İBB, 2025a).

Katılımcı bütçeleme hem demokratikleşmeyi güçlendiren hem de kamu mali yönetimini dönüştüren modern bir mekanizma olarak pedagojik ve kurumsal etkiler üretmektedir (Altıngöz Zarplı, 2022:1071). Kamu kuruluşlarının şeffaf değerlendirme, katılımcı hedef belirleme, etkin strateji oluşturma ve performans izleme yoluyla hesap verebilirliği sağlayan stratejik planları, aynı zamanda etkili yönetişimin hayata geçirilmesinde kilit bir araçtır (Arıbaş, 2013: 90).

1.3.5. Stratejik Plan

Yeni kamu yönetimi anlayışının özel sektörden devraldığı stratejik yönetim uygulaması, kamu kurumlarında stratejik planlama sürecini yaygınlaştırmış; ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde paydaş katılımının yetersizliği gibi sorunlar, bu planların etkinliğini ve başarı şansını azaltmaktadır. Bu nedenle, stratejik planlamanın verimli sonuçlar verebilmesi için katılım sürecinin de etkili biçimde yönetilmesi gerekmektedir (Arıbaş, 2013: 80).

Stratejik yönetime geçiş sürecinde 5018 (Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu), 5393 (Belediye Kanunu), 5302 (İl Özel İdaresi Kanunu) ve 5216 (Büyükşehir Kanunu) sayılı kanunlar, yerel yönetimlerde stratejik planlamayı zorunlu hale getiren yasal düzenlemelerdir (Nalçı Arıbaş, 2013: 86).

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 41. maddesine göre, belediye başkanı seçimden sonraki 6 ay içinde kalkınma planlarına uygun stratejik plan ve her yıl için performans programı hazırlar ve meclise sunar. Stratejik plan, ilgili kurumların görüşü alınarak hazırlanır ve meclis onayıyla yürürlüğe girer. Nüfusu 50.000'in altındaki belediyelerde stratejik plan zorunlu değildir. Bu plan ve program, bütçe hazırlığında temel alınır ve bütçeden önce görüşülüp kabul edilir (Nalçı Arıbaş, 2013: 86).

5216 sayılı Kanun'a göre, büyükşehir belediyesi; ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşlerini alarak kendi stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bütçesini hazırlar (Nalçı Arıbaş, 2013: 86).

“Katılımcı Yenilikçi Yönetim” İstanbul'un daha yaşanabilir ve sürdürülebilir bir şehir olması amacıyla, katılımcı demokrasi, şeffaflık ve hesap verebilirlik esas alınmaktadır. Mahalleler, bu anlayışın başlangıç noktasıdır; muhtarlar, belediyeler, sivil toplum, özel sektör ve üniversitelerle iş birliği önem taşır. Katılımcı ve yenilikçi yönetim, kararların kapsayıcı ve uygulanabilir olmasına katkı sağlar. Dijital altyapı ve hizmetlerin güçlendirilmesi, belediye ile vatandaş arasındaki bağın korunmasında kritik rol oynar. Ayrıca, şehirdeki paydaşlarla yapılan ortak çalışmaların etkisinin ölçülüp paylaşılması, İstanbul'a değer katar ve kurumsal yapıyı güçlendirir (İBB, 2025b).

1.3.6. Yerel Eşitlik Eylem Planı

Katılımcı kentsel yönetim, özellikle kadınlar gibi kırılgan grupların yaşam kalitesini doğrudan etkileyen barınma, ulaşım ve temel hizmet kararlarında belirleyicidir. Ancak kent nüfusunun yarısını oluşturan kadınların karar süreçlerine eşit katılımının sağlanamaması, bu etkinin olumsuz yönde işlemesine neden olmaktadır (Biter, 2025: 18-19).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2019 yılında Avrupa Yerel Yaşamda Kadın Erkek Eşitliği Şartı'nı imzalama kararı almıştır. Avrupa Kentsel Şartı, kentte yaşayan herkesin cinsiyet, yaş, inanç, sosyal ya da fiziksel durumuna bakılmaksızın; güvenlik, konut, sağlık, eğitim, ulaşım gibi temel haklardan eşit şekilde yararlanmasını ve kararlara katılım hakkını garanti altına almayı hedeflemektedir (İBB, 2021, p. 9). Yerel Eşitlik Eylem Planı'nın amacı, kadınların yaşadığı sorunları bütüncül bir şekilde ele alarak ve birbiriyle bağlantılı stratejiler geliştirerek çözüm üretmektedir (İBB, 2021, p. 9).

Katılımcılık, yalnızca belirli araçlarla sınırlı olmayan; bütçe, personel ve yatırım gerektiren temel bir politika alanı olarak ele alınmalıdır. Hizmet ve politikalardan haberdar olmanın, katılımın ilk şartı olduğu belirtilmiş; çok dilli bilgilendirme, yüz yüze iletişim, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve mahalle düzeyinde kadın toplantıları gibi uygulamalar önerilmiştir (İBB, 2021, p. 9).

Sivil toplumla kurumsal işbirliği için modeller oluşturulması, kadın örgütlerinin sadece belirli alanlarla sınırlanmadan tüm sosyal politika süreçlerine katılmasının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır Mahalle meclisleri, muhtarlar, dayanışma grupları ve erişim noktaları ile tabana yayılmış katılımın önemi öne çıkmıştır (İBB, 2021, p. 9).

Son olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini belediyenin tüm birimlerine yaymak ve bu süreci izlemek amacıyla, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve YEEP Koordinasyon Birimi kurulması tavsiye edilmiştir (İBB, 2021, p. 30–31).

İKİNCİ BÖLÜM: METODOLOJİ

2.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, yerel yönetimlerde katılımcı demokrasi uygulamalarını İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneğinde incelemek ve bu uygulamaların geliştirilmesine yönelik vatandaş görüşleri doğrultusunda öneriler sunmaktır. Çalışma bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nicel ve nitel veri toplama yöntemi birlikte kullanılmıştır. Araştırma, literatür taraması ve anket çalışması ile desteklenmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında ilgili literatür taraması yapılmıştır. İkinci aşamada ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinde bir anket çalışması yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini, İstanbul ilinde yaşayan ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden faydalanan bireyler oluşturmaktadır. Örneklem, kolayda örnekleme ve gönüllü örnekleme yöntemi ile belirlenmiş, araştırma kapsamında %95 güven aralığı ile 384 kişi hedeflenmiş ve geçerli anket verileri üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir.

2.2. Araştırma Soruları

Bu araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- İstanbul örneğinde, katılımcı demokrasi uygulamalarının geliştirilmesine yönelik vatandaşların öne sürdüğü öneriler nelerdir?
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi örneğinde, yerel yönetimlerde vatandaşların belediye hizmetlerinden memnuniyet düzeyi ve karar alma süreçlerine katılım algısı hangi düzeydedir?

2.3. Veri Toplama

Veri toplama süreci çevrim içi ortamda yürütülmüş; anket formu Google Form aracılığıyla hazırlanarak sosyal medya (Instagram, Facebook) ve WhatsApp grupları üzerinden paylaşılmıştır. Bu yöntemle, araştırmacının erişim sağlayabildiği bireylerden hızlı ve pratik bir şekilde geri dönüş alınması hedeflenmiştir. Veri toplama süreci 2025

yılı Ocak ve Mayıs ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Eksik yada tutarsız anketler analize eklenmemiştir.

2.4. Etik Hususlar

Araştırma süresince etik kurallara uyulmuştur. Etik kurul onayı alınmıştır. Anket formunun giriş kısmında katılımcılara araştırmanın amacı, gizlilik ilkeleri ve gönüllülük esasına dayalı katılım hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Ardından, “Çalışma hakkında yeterli düzeyde bilgi aldım. Araştırmaya katılarak formdaki soruları yanıtlarsam, bana ait bilgilerin gizliliğine özen ve saygı ile yaklaşılacağı konusunda bana güvence verildi. Çalışmaya kabul ediyorum. “ kısmı eklenerek aydınlatılmış onam alınmıştır. Sadece katılmayı kabul eden bireylerin yanıtları analiz kapsamında alınmıştır.

2.5. Veri Toplama Aracının Yapısı

Anket üç ana bölümden oluşmaktadır. Bu üç ana bölüm, demografik bilgiler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetleri memnuniyeti ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi katılımçılık uygulamalarına yönelik sorulardan oluşmaktadır. Anket, katılımçılarının ikamet ettiği ilçe, cinsiyet, yaş ve eğitim düzeylerini içeren demografik bilgiler, 5’li likert kapalı uçlu sorulardan ve katılımçılara katılımçılığı geliştirmeye yönelik tavsiyelerini içeren bir açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

2.6. Veri Analizi

2.6.1. Güvenirlilik

Anket formu, uzman görüşü alınarak ön testten geçirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılarak uygulanmıştır. Çalışmada kullanılan ve “Yerel yönetimlerde hizmet memnuniyeti ve katılımçılığa” ilişkin tutumları ölçmeye yönelik hazırlanan anketin güvenirliliğini ölçmeye yönelik Cronbach Alfa testi uygulanmış ve güvenirliliğin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Cronbach’s Alpha=0,948).

2.6.2. Normallik Testleri

Normallik testleri uygulanmıştır. Basıklık (Kurtosis)-Çarpıklık (Skewness) değerleri ve Q-Q Plot Grafiklerine bakılarak karar verilmiştir. Bunun sonucunda “Büyükşehir Belediyesinin sosyal hizmetlerinden (halk ekmek, kent lokantaları, kreş, öğrenci yurtları, kültürel, spor faaliyetleri vb.) memnun musunuz?” ve “Yerel yönetimlerin hizmet kalitesini artırmak için vatandaş katılımının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorularının verilerinin normal dağılmadığı görülmüştür.

2.6.3. Nicel ve Nitel Analiz Süreçleri

Kapalı uçlu soru yanıtları, IBM SPSS Version 27 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Kategorik veriler betimletici analizler kullanılarak analiz edilmiştir. Daha sonrasında güvenilirlik ve normallik testleri uygulanarak, veri toplama aracının tekrarlanabilirlik durumu ve verilerin normal dağılıma uyup uymadığı kontrol edilmiştir.

Açık uçlu soru yanıtları, içerik analizi ile tematik kodlamaya tabi tutulmuştur. Öneriler, “şeffaflık”, “dijital katılım araçları”, “yerel toplantılar” gibi temalar altında sınıflandırılmıştır. Duygu analizleri için Microsoft Excel uygulamasının “Sentiment Analysis” eklentisi kullanılmıştır. Diğer tematik analiz süreçleri için Python yazılım dilinin “pandas” ve diğer muhtelif veri analizi kütüphaneleri kullanılmıştır. Ortaya çıkan temalar sınıflandırılıp, içerik analizi yöntemleri kullanılarak katılımcı yanıtları doğrultusunda analiz edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULARIN NİCEL AÇIDAN ANALİZİ

Bu bölümde, Türkiye'nin en kalabalık ve dinamik şehri olan İstanbul'da ikamet eden vatandaşlara uygulanan anket verilerinin analizlerinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan hizmetlere yönelik genel memnuniyet düzeyinin ve katılımçılık düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

3.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

3.1.1. İlçelere Göre Katılımcıların Dağılımı

Tablo 2'de görüldüğü gibi en çok katılımcının ikamet ettiği ilçeler %7,0 ile Beşiktaş, Şişli ve Ümraniye'dir. En düşük katılım Gaziosmanpaşa ilçesindedir. Adalar ilçesinden katılım sağlanmamıştır. Bu katılım düzeyinin İstanbul'u temsil ettiği söylenebilir.

Tablo 2. İlçelere Göre Katılımcıların Dağılımı

İLÇE	KATILIMCI SAYISI	KATILIM ORANI (%)
Arnavutköy	9	%2,3
Ataşehir	3	%0,8
Avcılar	7	%1,8
Bağcılar	8	%2,1
Bahçelievler	8	%2,1
Bakırköy	8	%2,1
Başakşehir	5	%1,3
Bayrampaşa	8	%2,1
Beşiktaş	27	%7,0
Beykoz	17	%4,4
Beylikdüzü	5	%1,3
Beyoğlu	14	%3,6
Büyükçekmece	6	%1,6
Çekmeköy	9	%2,3
Çatalca	6	%1,6
Esenler	6	%1,6
Esenyurt	8	%2,1
Eyüpsultan	9	%2,3
Fatih	7	%1,8
Gaziosmanpaşa	1	%0,3
Güngören	10	%2,6
Kadıköy	20	%5,2
Kağıthane	4	%1,0
Kartal	7	%1,8

Küçükçekmece	10	%2,6
Maltepe	10	%2,6
Pendik	13	%3,4
Sancaktepe	2	%0,5
Sarıyer	14	%3,6
Silivri	8	%2,1
Sultanbeyli	14	%3,6
Sultangazi	9	%2,3
Şile	7	%1,8
Şişli	27	%7,0
Tuzla	10	%2,6
Ümraniye	27	%7,0
Üsküdar	14	%3,6
Zeytinburnu	7	%1,8

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.1.2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımları

Tablo 3’de görüldüğü gibi her iki cinsiyet arasında çalışmaya katılım düzeyinde yakınlık görülmektedir (Erkek %49,5; Kadın %50,5).

Tablo 3. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

CİNSİYET	KATILIMCI SAYISI	KATILIM YÜZDESİ (%)
Erkek	190	%49,5
Kadın	194	%50,5

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.1.3. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı

Tablo 4’de görüldüğü gibi katılımcıların %8,3’ü 18-24 yaş grubundan, %14,3’ü 25-34 yaş grubundan, %36,2’si 35-44 yaş grubundan ve %27,4’ü 45 yaş ve üzeri yaş grubundan oluşmaktadır. Her bir yaş dikkate alındığında en çok katılım sağlanan yaş 33 ve 37’dir. En düşük katılım sağlanan yaş 19, 47, 48, 60 ve 68’dir. 35 yaş ve üstü %63,6 ile en yüksek katılım oranına sahiptir. En düşük katılımın 18-24 yaş grubunda olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Katılımcıların Yaşlarının Dağılımı

KATILIMCI YAŞI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI (%)
19	1	%0,3
20	2	%0,5

21	4	%1,1
22	7	%1,8
23	7	%1,8
24	11	%2,9
25	12	%3,1
26	3	%0,8
27	8	%2,1
28	13	%3,4
29	14	%3,6
30	5	%1,3
31	2	%0,5
32	17	%4,4
33	21	%5,5
34	13	%3,4
35	14	%3,6
36	10	%2,6
37	21	%5,5
38	15	%3,9
39	19	%4,9
40	11	%2,9
41	11	%2,9
42	6	%1,6
43	20	%5,2
44	12	%3,1
45	14	%3,6
46	3	%0,8
47	1	%0,3
48	1	%0,3
49	9	%2,3
50	5	%1,3
51	3	%0,8
52	5	%1,3
53	15	%3,9
54	3	%0,8
55	7	%1,8
56	3	%0,8
57	7	%1,8
58	5	%1,3
59	5	%1,3
60	1	%0,3
62	5	%1,3
63	5	%1,3
65	5	%1,3
67	2	%0,5

68	1	%0,3
----	---	------

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

Tablo 5'te görüldüğü gibi eğitim seviyelerine bakıldığında %0,3'ü İlkokul, %1,0'ının Okuryazar, %9,9'unun Yüksek Lisans/Doktora, %12,8'inin Ortaokul Mezunu, %37,0'ının Lisans ve %39,1'inin Lise Mezunu olduğu görülmektedir.

3.1.4. Katılımcıların Eğitim Durumları

Tablo 5. Katılımcıların Eğitim Durumları

EĞİTİM DURUMU	KATILIMCI SAYISI	KATILIM ORANI(%)
Okuryazar Mezunu	4	%1,0
İlkokul Mezunu	1	%0,3
Ortaokul Mezunu	49	%12,8
Lise Mezunu	150	%39,1
Lisans Mezunu	142	%37,0
Yüksek Lisans/Doktora Mezunu	38	%9,9

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.2. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri

3.2.1. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri

Tablo 6'da görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyete %60,9 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %3,6, Memnunum olan oranı %57,3, Kararsız olan oranı %4,9, Memnun olmayan oranı %32,8 ve Hiç Memnun olmayan oranı %1,3'tür.

Tablo 6. Katılımcıların Büyükşehir Belediyesi Hizmetlerine İlişkin Görüşleri

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	14	%3,6
Memnunum	220	%57,3
Kararsızım	19	%4,9
Memnun Değilim	126	%32,8
Hiç Memnun Değilim	5	%1,3

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Altyapı Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

Tablo 7’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi altyapı hizmetlerinden memnuniyete %68,8 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %2,9, Memnunum olan oranı %65,9, Kararsız olan oranı %4,2, Memnun olmayan oranı %26,3 ve Hiç Memnun olmayan oranı %0,8’dir.

Tablo 7. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Altyapı Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	11	%2,9
Memnunum	253	%65,9
Kararsızım	16	%4,2
Memnun Değilim	101	%26,3
Hiç Memnun Değilim	3	%0,8

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.2.3. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Destek Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

Tablo 8’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal destek hizmetlerinden memnuniyete %83,9 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %8,6, Memnunum olan oranı %75,3, Kararsız olan oranı %5,2, Memnun olmayan oranı %9,9 ve Hiç Memnun olmayan oranı %1,0’dır.

Tablo 8. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal Destek Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	33	%8,6
Memnunum	289	%75,3
Kararsızım	20	%5,2
Memnun Değilim	38	%9,9
Hiç Memnun Değilim	4	%1,0

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.2.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Çevre Düzenlemesi Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi çevre düzenlemesi hizmetlerinden memnuniyete %54,4 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %3,6, Memnunum olan oranı %50,8, Kararsız olan oranı %10,2, Memnun olmayan oranı %33,6 ve Hiç Memnun olmayan oranı %1,8’dir.

Tablo 9. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Çevre Düzenlemesi Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	14	%3,6
Memnunum	195	%50,8
Kararsızım	39	%10,2
Memnun Değilim	129	%33,6
Hiç Memnun Değilim	7	%1,8

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

Tablo 10’da görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi sağlık hizmetlerinden memnuniyete %41,6 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %3,6, Memnunum olan oranı %38,0, Kararsız olan oranı %19,8, Memnun olmayan oranı %36,7 ve Hiç Memnun olmayan oranı %1,8’dir.

Tablo 10. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sağlık Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	14	%3,6
Memnunum	146	%38,0
Kararsızım	76	%19,8
Memnun Değilim	141	%36,7
Hiç Memnun Değilim	7	%1,8

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3. Katılımcıların Katılma İlişkin Görüşleri

3.3.1. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Vatandaş Katılımını Teşvik Etmeye Yönelik Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

Tablo 11’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyete %41,1 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %1,8, Memnunum olan oranı %39,3, Kararsız olan oranı %18,2, Memnun olmayan oranı %37,2 ve Hiç Memnun olmayan oranı %3,4’dir.

Tablo 11. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Vatandaş Katılımını Teşvik Etmeye Yönelik Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Durumu

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	7	%1,8
Memnunum	151	%39,3
Kararsızım	70	%18,2
Memnun Değilim	143	%37,2
Hiç Memnun Değilim	13	%3,4

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3.2. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerindeki Şeffaflığına İlişkin Görüşleri

Tablo 12’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin karar alma süreçlerinde şeffaflığa ilişkin memnuniyete %40,6 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %2,6, Düşünen oranı %38,0, Kararsız olan oranı %21,9, Düşünmeyen oranı %31,0 ve Hiç Düşünmeyen oranı %6,5’dir.

Tablo 12. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerindeki Şeffaflığına İlişkin Görüşleri

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	10	%2,6
Düşünüyorum	146	%38,0
Kararsızım	84	%21,9
Düşünmüyorum	119	%31,0

Hiç Düşünmüyorum	25	%6,5
------------------	----	------

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3.3. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yerel Yönetimlerde Hizmet Kalitesinin Arttırmaya Yönelik Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri

Tablo 13’de görüldüğü gibi katılımcıların yerel yönetimlerde hizmet kalitesini arttırmaya yönelik vatandaş katılımı önemine yönelik değerlendirmesinin %89,9 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %25,3, Düşünen oranı %64,6, Kararsız olan oranı %2,1, Düşünmeyen oranı %4,9 ve Hiç Düşünmeyen oranı %3,1’dir.

Tablo 13. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Yerel Yönetimlerde Hizmet Kalitesinin Arttırmaya Yönelik Uygulamalarına İlişkin Değerlendirmeleri

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	97	%25,3
Düşünüyorum	248	%64,6
Kararsızım	8	%2,1
Düşünmüyorum	19	%4,9
Hiç Düşünmüyorum	12	%3,1

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3.4. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine Katılım Fırsatlarına İlişkin Değerlendirmeleri

Tablo 14’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin karar alma süreçlerine katılma fırsatı değerlendirmesinin %12,3 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %1,6, Düşünen oranı %10,7, Kararsız olan oranı %23,2, Düşünmeyen oranı %53,9 ve Hiç Düşünmeyen oranı %10,7’dir.

Tablo 14. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine Katılım Fırsatlarına İlişkin Değerlendirmeleri

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	6	%1,6
Düşünüyorum	41	%10,7
Kararsızım	89	%23,2

Düşünmüyorum	207	%53,9
Hiç Düşünmüyorum	41	%10,7

Kaynak: Hacihüseyinoğlu, 2025

3.3.5. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Bilgilendirmelerinin Değerlendirilmesi

Tablo 15’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin karar alma süreçlerine ilişkin bilgilendirilmelerin yeterlilik durumunun değerlendirilmesinin %11,7 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %0,5, Düşünen oranı %11,2, Kararsız olan oranı %19,5, Düşünmeyen oranı %60,9 ve Hiç Düşünmeyen oranı %7,8’dir.

Tablo 15. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Bilgilendirmelerinin Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	2	%0,5
Düşünüyorum	43	%11,2
Kararsızım	75	%19,5
Düşünmüyorum	234	%60,9
Hiç Düşünmüyorum	30	%7,8

Kaynak: Hacihüseyinoğlu, 2025

3.3.6. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Teşviklerin Değerlendirilmesi

Tablo 16’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin karar alma süreçlerine ilişkin teşviklerinin yeterliliğinin değerlendirilmesinin %23,1 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %1,0, Düşünen oranı %22,1, Kararsız olan oranı %25,3, Düşünmeyen oranı %43,5 ve Hiç Düşünmeyen oranı %8,1’dir.

Tablo 16. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Teşviklerin Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
-------------	------------------	--------------------

Kesinlikle Düşünüyorum	4	%1,0
Düşünüyorum	85	%22,1
Kararsızım	97	%25,3
Düşünmüyorum	167	%43,5
Hiç Düşünmüyorum	31	%8,1

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Düzenlediği Halk Toplantıları ve Anketlerine Katılımın Değerlendirilmesi

Tablo 17’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği halk toplantıları ve anketlerine katılım durumunun değerlendirmesinin %33,3 oran ile evet, %66,7 oran ile hayır olduğu görülmüştür.

Tablo 17. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Karar Alma Süreçlerine İlişkin Düzenlediği Halk Toplantıları ve Anketlerine Katılımın Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Evet	128	%33,3
Hayır	256	%66,7

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.3.8. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Sorun Çözme Konusundaki Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Tablo 18’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal iletişim araçlarının sorun çözme konusundaki etkinliğinin değerlendirmesinin %49,2 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %3,4, Düşünen oranı %45,8 Kararsız olan oranı %9,6, Düşünmeyen oranı %34,9 ve Hiç Düşünmeyen oranı %6,3’tür.

Tablo 18. Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Sorun Çözme Konusundaki Etkinliği Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	13	%3,4
Düşünüyorum	176	%45,8

Kararsızım	37	%9,6
Düşünmüyorum	134	%34,9
Hiç Düşünmüyorum	24	%6,3

Kaynak: Hacihüseyinoğlu, 2025

3.3.9. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi

Tablo 19’da görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin sosyal iletişim araçlarının etkinliğinin değerlendirmesinin %27,4 oranı ile olumlu (Kesinlikle Düşünüyorum ve Düşünüyorum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Kesinlikle Düşünen oranı %2,9, Düşünen oranı %25,4, Kararsız olan oranı %19,5, Düşünmeyen oranı %45,8 ve Hiç Düşünmeyen oranı %7,3’dir.

Tablo 19. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Sosyal İletişim Araçlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Kesinlikle Düşünüyorum	11	%2,9
Düşünüyorum	94	%24,5
Kararsızım	75	%19,5
Düşünmüyorum	176	%45,8
Hiç Düşünmüyorum	28	%7,3

Kaynak: Hacihüseyinoğlu, 2025

3.3.10. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Katılımın Değerlendirilmesi

Tablo 20’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-katılım uygulamalarına yönelik katılımın değerlendirmesinin %28,9 oran ile evet, %71,1 oran ile hayır olduğu görülmüştür.

Tablo 20. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Katılımın Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Evet	111	%28,9
Hayır	273	%71,1

Kaynak: Hacihüseyinoğlu, 2025

3.3.11. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Memnuniyetin Değerlendirilmesi

Tablo 21’de görüldüğü gibi katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyetin değerlendirilmesinin %17,7 oranı ile olumlu (Çok Memnunum ve Memnunum toplamı) baktıkları görülmüştür. Ayrıca Çok Memnun olan oranı %2,1, Memnunum olan oranı %15,6, Kararsız olan oranı %26,8, Memnun olmayan oranı %46,4 ve Hiç Memnun olmayan oranı %9,1’dir.

Tablo 21. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin E-Katılım Uygulamalarına Yönelik Memnuniyetin Değerlendirilmesi

SORU CEVABI	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI ORANI(%)
Çok Memnunum	8	%2,1
Memnunum	60	%15,6
Kararsızım	103	%26,8
Memnun Değilim	178	%46,4
Hiç Memnun Değilim	35	%9,1

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

3.4. Korelasyon Analizi

Pearson korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yaşı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: 0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,177).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yaşı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,189).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yaşı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi e-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: 0,006, Pearson korelasyon katsayısı: 0,141).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi altyapı hizmetlerinden

memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,782).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi çevre düzenlemesi hizmetlerinden memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,847).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi sağlık hizmetlerinden memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,807).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi sosyal destek hizmetlerinden memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Spearman's korelasyon katsayısı: 0,581).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi karar alma süreçlerindeki şeffaflığa ilişkin memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,717).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001 Pearson korelasyon katsayısı: 0,739).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinin karar alma süreçlerine katılmak için yeterli bilgilendirme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001 Pearson korelasyon katsayısı: 0,472).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi e-katılım uygulamalarına yönelik

memnuniyet değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001 Pearson korelasyon katsayısı: 0,620).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi karar alma süreçlerinde şeffaflığa ilişkin memnuniyet değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,761).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi karar alma süreçlerine katılıma ilişkin memnuniyet değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,499).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi karar alma süreçlerine katılmak için yeterli bilgilendirme yapıldığına ilişkin değerlendirilme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, pearson korelasyon katsayısı: 0,549).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi karar alma süreçlerine katılım için teşvik edici olduğuna ilişkin değerlendirilme arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,663).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi internet sitesi veya sosyal medya hesapları aracılığıyla görüş ve önerilerinizi iletme imkanının değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,584).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir

Belediyesi internet sitesi veya sosyal medya hesaplarının etkin olduğunun değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,653).

Pearson korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi e-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyet değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001 Pearson korelasyon katsayısı: 0,658).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet durumu ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemini değerlendirilmesi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Pearson korelasyon katsayısı: 0,463).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yaşı ile yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemini arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur (p değeri: 0,243).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden genel memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Spearman's korelasyon katsayısı: 0,525).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Spearman's korelasyon katsayısı: 0,463).

Spearman's korelasyon analizi sonucunda, katılımcıların yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin E-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki vardır (p değeri: <0,001, Spearman's korelasyon katsayısı: 0,527).

3.5. Parametrik ve Parametrik Olmayan Analizler: T testi, Mann-Whitney U Testi, ANOVA Testi ve Kruskal Wallis H Testi

Katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetleriyle ilgili çeşitli alanlardaki memnuniyet düzeyleri cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre büyükşehir belediyesinin hizmetlerinden genel memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t= 8,128$, $p<0,05$). Erkeklerin memnuniyet ortalaması ($M=3,1$) kadınlara göre ($M=2,3247$) daha yüksektir.

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre büyükşehir belediyesinin katılımı teşvik eden uygulamalardan memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t= 8,146$, $p<0,05$). Erkeklerin memnuniyet ortalaması ($M=3,3947$) kadınlara göre ($M=2,6340$) daha yüksektir.

Yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda, cinsiyete göre büyükşehir belediyesinin e-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t= 5,313$, $p<0,05$). Erkeklerin memnuniyet ortalaması ($M=3,6947$) kadınlara göre ($M=3,2062$) daha yüksektir.

Cinsiyetin, bireylerin yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemine ilişkin algıları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Yapılan analiz sonucunda, erkek ve kadın katılımcıların vatandaş katılımının önemine dair algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur, $U=12785.50$, $p <0.001$. Katılımcıların cinsiyetlerine göre sıralama ortalamaları incelendiğinde, erkek katılımcıların ortalama sıralama puanı (Mean Rank=222.21) kadın katılımcılardan (Mean Rank=163.40) daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu, erkek katılımcıların yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemine ilişkin algılarının, kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların eğitim durumlarına göre İstanbul büyükşehir Belediyesi hizmetleriyle arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Sonuçlar aşağıda sunulmuştur;

Yapılan tek yönlü ANOVA analizi sonucunda, eğitim düzeyine göre büyükşehir belediyesinin hizmetlerinden genel memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=18,774$, $p<0,001$). Bu bulgu, farklı eğitim gruplarının hizmetlerden farklı derecelerde memnun olduğunu göstermektedir.

Yapılan tek yönlü ANOVA analizi sonucunda, eğitim durumuna göre büyükşehir belediyesinin katılımı teşvik eden uygulamalardan memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($F=19,948$, $p<0,001$). Bu bulgu da, eğitim gruplarının belediyenin katılımı teşvik eden uygulamalardan farklı derecede memnun olduklarını göstermektedir.

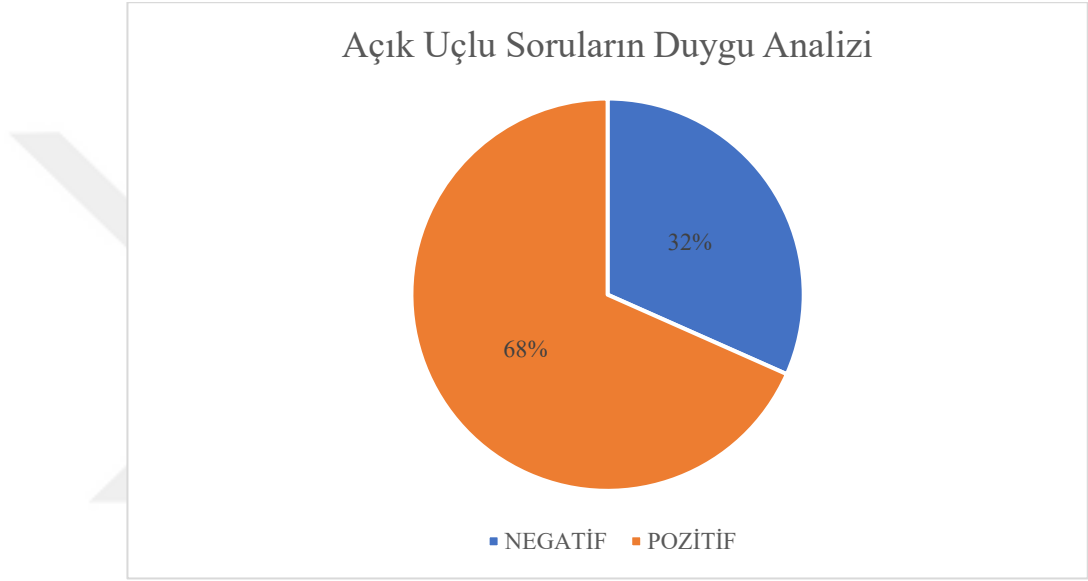
Katılımcıların eğitim durumlarına göre “yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemine ilişkin değerlendirmeleri” arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Sonuçlar aşağıda sunulmuştur:

Kruskal-Wallis H Testi sonucuna göre, eğitim durumlarına göre “yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemine ilişkin değerlendirmeleri” arasında anlamlı bir fark bulunmuştur $p < 0.001$. Bu bulgu da, yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının önemine ilişkin değerlendirmenin eğitim gruplarına göre değiştiğini göstermektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULARIN NİTEL AÇIDAN ANALİZİ

4.1. Açık Uçlu Soruların Duygu Analizi

Katılımcılara yöneltilen Yerel yönetimlerde vatandaş katılımının artırılması için ne tür önerileriniz var? Sorusu nitel olarak analiz edilmiştir. Gerçekleştirilen duygu/sentiment analizi sonucunda katılımcıların yanıtlarının yarısından fazlasının olumlu olduğu görülmüştür.

Şekil 1. Açık Uçlu Soruların Duygu Analizi

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

Katılımcıların yanıtlarının %68 oranında pozitif, %32 oranında ise negatif olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların çoğunluğunun eleştiri ifadelerine kıyasla pozitif çözüm önerilerinde bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum araştırmaya katılım sağlayan ve açık uçlu sorulara yanıt veren 80 katılımcının 54'ünün yerel yönetimlere ilişkin çözüm önerileri olduğu ve bunların hayata geçirilmesi talebinde oldukları görülmektedir. Pozitif yanıtlar dışında kalan ifadeler eleştirel ifadeleri içermekte ve katılımcıların günlük hayatlarında karşılaştıkları yerel yönetim sorunları ile ilişkilidir.

4.2. Açık Uçlu Sorularda Kullanılan Kelimelerin Frekans Analizi ve Kelime Bulutu Oluşturulması

Katılımcılar ilgili açık uçlu soruyu yanıtlarken sırasıyla en çok; mahalle, bilgilendirme, yerel, vatandaş, sosyal, ilgili, çözüm, bilgi, yapılmalı, belediye, teşvik, alınan, reklam, olmuyor, bilgilendirici, arttırılmalı, yeterli ve olduğunu kelimelerini kullanmıştır. Bu kelimeler katılımcı yanıtlarının tematik analizinin gerçekleştirilmesi ve kodlanması açısından kullanılmıştır. Katılımcıların en çok kullandığı kelimeler sıklık sırasına göre şu şekildedir;

Tablo 22. Açık Uçlu Sorulara Verilen Yanıtlarda En Çok Tekrar Eden Kelimelerin Frekans Dağılımı

Sıra	Kelime	Sıklık
1	Mahalle	8
2	Bilgilendirme	8
3	Yerel	5
4	Vatandaş	5
5	Sosyal	4
6	İlgili	4
7	Çözüm	4
8	Bilgi	4
9	Yapılmalı	4
10	Belediye	3
11	Olduğunu	3
12	Teşvik	3
13	Alınan	3
14	Reklam	3
15	Olmuyor	3
16	Bilgilendirici	3
17	Arttırılmalı	3
18	Yeterli	3

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

Kullanılan bu kelimelerin -Türkçede sıklıkla kullanılan bağlam kelimeleri haricinden- analizi gerçekleştirildiğinde ortaya çıkan kelime bulutu şu şekildedir;

Oluşturulan 5 temanın yerel yönetimler ile bağdaştırılabilmesi için temaların; temaları oluşturmada kullanılan kelimeler ve 80 katılımcının yanıtının detaylı ve tekrarlı incelenmesi sonucunda temalara yerel yönetimler bağlamında sınıflandırma gerçekleştirilmiştir. Yapılan tema kodlamaları katılımcı yanıtlarının ana tema ve kategorilerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Tablo 24. Temaların Kodlanması Ve Tema İsimleri

Tema Kodu	Ana Tema Adı
Tema 1	şeffaflık ve Kurumsal Güven
Tema 2	Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti
Tema 3	Vatandaş Geri Bildirimi ve özüm Odaklılık
Tema 4	Bilgiye Erişim ve Dijital İletişim
Tema 5	Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

Oluşturulan temalar tematik olarak analiz edildiğinde her temanın bir beklenti ve konsepti ifade ettiği görölmüştür. Bahsi geçen bu 5 temanın anahtar kelimeleri ve katılımcı yanıtlarının analizi sonucunda katılımcıların yerel yönetimlerden “neyi beklendiğinin?” yanıtı bulunmuştur.

Şekil 3. Ana Tema ve Alt Temalar

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

4.3.1. Tema 1; Şeffaflık ve Kurumsal Güven

Katılımcıların yanıtları sonucunda oluşturulan birinci tema “Şeffaflık ve Kurumsal Güven” temasıdır. Bu tema yerel yönetimlerin hesap verebilirliği, süreçleri şeffaf yürütüp yürütmedikleri, işe alım ve yürütme süreçlerine liyakatin esas alınıp alınmadığı ve yerel yönetim bütçelerinde potansiyel olarak oluşturabilecek rant ile ilişkilidir. Katılımcı A1 yerel yönetimler süreçlerinin şeffaflığı ve belediye projelerinden elde edildiği düşünülen rant ile ilişkili bir yanıt vererek, yerel yönetimler personellerini tavırları nedeniyle eleştirmiştir;

“Yerel yönetim süreçleri daha şeffaf yürütülmeli. Belediye projelerinden rant elde etme girişimleri sonlandırılmalı. Belediye personellerinin üstten bakan tavırlarında değişim sağlanmalıdır.”

Katılımcı A6 yerel yönetim süreçlerinde vatandaş katılımının artırılması ve öncelenmesi amacıyla “tabandan tavana” anlayışının benimsenmesi gerektiğini ve bu doğrultuda mekanizmaların geliştirilmesi gereksinimi bulunduğunu belirtmiştir; “Daha küçük birimler kurarak mahallelerden il yönetimine tabandan tavana katılım mekanizmaları geliştirilebilir”. Benzer şekilde katılımcı A16 muhtarlıkların kaldırılması gerektiğini ve

vatandaşın doğrudan belediye ile etkileşime geçebilmesinin önünün açılması gerektiğini savunmuştur; “Muhtarlıklar kaldırılmalı, vatandaş belediye ile muhatap olmalı”. Bu önerilerin arasında katılımın artırılması için internet tabanlı uygulamaların kullanılabilmesi yönünde öneriler de yer almıştır. Bu doğrultuda katılımcı A79’un yanıtı şu şekildedir; “İnternet ortamındaki katılımcı uygulamalarını arttırmak gerekir”. Bahsi geçen bütün vurguların temelinde katılımcı A75’in bahsetmiş olduğu şekilde “şeffaflık” vurgusu yer almaktadır; “Belediyenin şeffaflığı vurgulanmalı”.

4.3.2. Tema 2; Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti

Katılımcı yanıtları doğrultusunda oluşturulan ikinci tema “Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti” ile ilişkidir. Bu tema, mahalle düzeyinde uygulamaya geçirilebilecek doğrudan demokratik katılım modellerini, yerel sorunların çözülmesi amacıyla forum oluşturulabilmesi işlemlerini ve potansiyel temsilcilik sistemlerini içermektedir. Tema; mahalle, online, olduğu, yerel, meclisleri, edilmeli, sürecine, toplantıları kelimelerinin ortak kesişim kümeleri ve cümle anlamları göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur. Katılımcı A24 yerel katılım ve mahalle temsiliyetinin artırılması amacıyla “Vatandaş sorunlarını daha yakından dinleyecek ortamlar” oluşturulması gereksinimini vurgulamıştır. Benzer şekilde katılımcı A35 katılımın artırılması için kurumların vatandaş ile olan etkileşiminin artırılması gerekliliğinden bahsetmiştir; “Katılım artırılması için biraz daha sosyal yapıya önem vermesi ve vatandaşla biraz daha etkileşimde olması daha realist bir yaklaşım olur”. Bahsi geçen bu önerileri güçlendirici nitelikte bir şikâyet ise katılımcı A71 tarafından yapılmıştır. Katılımcı yerel yöneticilere ve karar verme mekanizmalarına ulaşmanın zorluğundan bahsetmiştir; Konuyla ilgili bilgiye ulaşmakta zorlanıyoruz”. Katılımcı A7 bu sorunların çözülmesi için mahalle meclislerinin önemini vurgulamıştır; “Mahalle meclisleri ya da mahalle konseyleri yapılabilir”.

Katılımcıların vermiş olduğu bu yanıtlar doğrultusunda kentli vatandaşların karar alma ve yürütme süreçlerinde vatandaş katılımının öncelenmesi gerektiğini düşündükleri ve mahalle düzeyinde sorun çözmeye yönelik mekanizmaların geliştirilmesi taleplerinde buldukları görülmektedir.

4.3.3. Tema 3; Vatandaş Geri Bildirimi ve Çözüm Odaklılık

“Vatandaş Geri Bildirimi ve Çözüm Odaklılık” üzerine olan 3. Tema vatandaşların yerel yönetimlere iletmış oldukları taleplerin; dikkate alınması, vatandaşların taleplerine yapılan geri dönüşlerin hızlılığı, etkililiği ve tatmin ediciliği beklentilerini kapsamaktadır. Bu tema; çözüm, vatandaş, olduğunu, alınan, etkisinin, kararlarda, katılımın, belediyenin kelimelerinin kullanımı ile oluşturulmuştur.

Katılımcı A2 vatandaş katılımının şeffaf bir biçimde kamuoyu ile paylaşılmasını ve kurumlar tarafından gerçekleştirilecek anketler yoluyla doğrudan vatandaşların talep ve önerilerinin hayata geçirebileceği bir mekanizma önerisinde bulunmuştur;

“Katılımın temsilinin olduğunu ıspatlar nitelikte anket çalışmaları yapılarak ağırlıklı olarak öne çıkan önerilerin kamu ile paylaşılıp devamında da icraatının yapılmış olduğunu gözlemlemek istiyorum”

Şeffaflık algısının vatandaşın sorunlarını çözüme doğrultusundaki önemi katılımcı A15 tarafından da vurgulanmıştır; “her şey şeffaf olup, halk konseyi kurulmalı, bu konseyde vatandaşa bilgi vermeli” şeffaflık algısının kurumlararası iş birliği şeklinde yürütülebileceğine yönelik görüşler de bulunmaktadır. Katılımcı A4 STK’ların yerel yönetimlerin çözüm süreçlerinde yer almaları gerektiğini vurgulamıştır; “STK’ların katılımı işe daha çok vatandaşa ulaşılabilir çalıştaylar düzenlenebilir.”

4.3.4. Tema 4; Bilgiye Erişim ve Dijital İletişim

“Bilgiye Erişim ve Dijital Erişim” olan dördüncü tema şeffaf ve anlaşılır bilgiye erişim ile ilişkilidir. Bu tema; bilgi, yeterli, sosyal, medya, yeri, edilen, değil, geliştirilmesi kelimelerinin kullanımı ile oluşturulmuştur. Tema, belediye hizmetlerine ilişkin şeffaflığın artırılması, anlaşılır ve yeterli bilgiye kolay erişim, sosyal medya diğer iletişim kanallarının etkili ve vatandaşın tatmin olabileceği biçimde kullanımı ile ilişkilidir. Katılımcıların yorum ve önerileri bilgiye erişiminin artırılması ve dijital iletişim araçlarının kullanımı ile ilişkili olmuştur. Bu doğrultuda katılımcı A5 sosyal medya kullanımı ve etkili bilgilendirmenin önemini vurgulamıştır; “Sosyal medya hesapları üzerinden bu konuda daha fazla bilgilendirme yapılmalı”. Katılımcı A5 ile

benzer şekilde Katılımcı A8 geleneksel medya araçlarının kullanımının bilgilendirme amacı ile gerçekleştirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır; “Yapılan hizmetlerle ilgili, ulusal ve yerel kanallarda daha çok bilgilendirme yapılarak, vatandaşlar bilgilendirilmelidir.”. Katılımcı A18 bilgilendirme, çözüm üretme ve uygulama süreçlerinin yürütülmesi için bilgiye erişim süreçlerinin mahalle düzeyinde toplantılar gerçekleştirilmesi yoluyla gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır;

“Mahalle Meclisleri ve Yerel Forumlar: Her mahallede düzenli olarak toplanan, yerel sorunların tartışıldığı ve çözüm önerilerinin geliştirildiği açık halk toplantıları organize edilmeli. Katılımcılar, alınan karar sürecine doğrudan katkı sağlar”

Çözüm önerileri ile uyumlu olacak şekilde, dezavantajlı grupların ve kadın bireylerin bu süreçlere dahil edilmesinin önemi katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Katılımcı A41 “Kadınlara ulaşılması” gerektiğini belirterek kadın bireylerin bu süreçlere dahil edilmesi gerektiğini savunmuştur. Dezavantajlı grupların önemi vurgular katılımcı A59 şu ifadeleri kullanmıştır; “Dezavantajlı gruplar katılım sürecine dahil edilmeli.”

Bahsi geçen bu yanıtlar doğrultusunda katılımcıların sosyal medya araçlarının kullanımı, geleneksel medya araçlarının ulusal ve uluslararası düzeylerde kullanımı ve bu bilgilendirme süreçlerine dezavantajlı ve kadın bireylerinin katılımının öncelikli olduğu bir süreç yürütülmesi talebinin varlığı ortaya çıkmaktadır.

4.3.5. Tema 5; Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller

Tema 5 tema 4 ile ilişkili olacak biçimde dijital katılım ve katılım modelleri ile ilişkili olmuştur. Bu tema katılım süreçlerinde online anketlerin gerçekleştirilmesi, dijital platformların katılım uygulamaları doğrultusunda kullanılması, e-katılım uygulamaları ve benzeri dijital çözüm yöntemlerinin yerel yönetimlerde vatandaş katılımının artırılması amacıyla kullanımını kapsamaktadır. Temanın oluşturulması sürecinde; bilgilendirme, teşvik, internet, verilmeli, reklam, yapılmalı, aktif, düzeyinde kelimelerinden yararlanılmıştır. Katılımcılar model önerileri gerçekleştirerek vatandaş katılımının artırılması yönünde önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcı A3 ilçe ve mahalle düzeylerinde katılımcının teşvik edilmesi için modeller oluşturulması gerektiğinde ve bu çalışmalarda kent konseyinin daha aktif yer alması gerektiğinden bahsetmiştir; “ İlçe ve

mahalle düzeyinde katılımcılığı teşvik edecek modeller oluşturulması, Kent Konseyi'nin daha aktif çalışmalar yapması". Katılımcı A9 farklı sosyal alanlarda katılımcı modellerin geliştirilmesinin önemini vurgulamıştır; "Mahalle, iş yeri, okul vb. alanlar düzeyinde geliştirilerek teşvik edilen entegre katılımcılık uygulamaları geliştirilmesi". Katılımcı A74 bu uygulamaların hayata geçirilebilmesi için vatandaşların teşvik edilmesi gerektiğini belirtmiştir; "Teşvik edici yönü güçlendirilmeli". Katılımcı A56 ise bu süreçlerde vatandaş görüşünün alınmasının önemini vurgulamıştır; "Alınan kararlarda vatandaş etkisinin görülmesi"

4.3.6. Temaların Tekrar Düzeyinin İncelenmesi

Çalışmada oluşturulan 5 temanın katılımcılar tarafından belirtilmesinin; temaların tekrar etme sıklıkları incelenerek sıralanması işlemi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda en çok tekrar eden tema "Şeffaflık ve Kurumsal Güven" teması olmuştur. 2. Sırada "Vatandaş Geri Bildirimi ve Çözüm Odaklılık" teması yer almıştır. 3. Sırada "Bilgiye Erişim ve Dijital İletişim" teması yer almıştır. Bu temalardan sonra sırasıyla; "Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller" ve "Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti" Temaları gelmektedir. Temaların sıklık açısından değerlendirilmesi şu şekildedir;

Tablo 25. Temaların Tekrar Etme Sıklığı

Tema Adı	Sıklık
Şeffaflık ve Kurumsal Güven	30
Vatandaş Geri Bildirimi ve Çözüm Odaklılık	16
Bilgiye Erişim ve Dijital İletişim	13
Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller	11
Yerel Katılım ve Mahalle Temsiliyeti	10

Kaynak: Hacıhüseyinoğlu, 2025

SONUÇ

Bu çalışmada, katılımcı demokrasinin kavramsal çerçevesi, tarihsel gelişimi, Türkiye'deki yerel yönetim pratiği ve özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) özelinde yürütülen katılımcı uygulamalar kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Demokrasi kavramının zaman içinde değişim geçirdiği; günümüzde ise temsili modelin sınırlılıklarının, katılımcı demokrasi arayışlarını güçlendirdiği vurgulanmıştır. İstanbul gibi nüfus yoğunluğu yüksek, sosyal farklılaşmanın ve yönetim karmaşıklığının yüksek olduğu metropollerde, demokratik katılımın yaygınlaştırılması ve kurumsal hale getirilmesi, yalnızca yönetsel etkinlik açısından değil; toplumsal meşruiyet, güven ve hesap verebilirlik açısından da kritik bir önem taşımaktadır.

Türkiye'de yerel yönetimlerin gelişim süreci, Tanzimat'tan günümüze kadar merkezîyetçi yapı ile yerelleşme dinamikleri arasındaki denge arayışıyla şekillenmiş; 2000'li yıllarda Avrupa Birliği (AB) süreciyle birlikte daha katılımcı ve demokratik yönetim yapılarının geliştirilmesine yönelik önemli reform adımları atılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile katılımcı yönetim anlayışı yasal zemin kazanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin son yıllarda uyguladığı katılımcı yönetim modelleri, yerel halkın karar süreçlerine doğrudan katılımını hedefleyen iyi uygulamalar arasında değerlendirilebilir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kent Konseyi, Katılımcı Bütçe ve e-katılım gibi dijital araçlarla halkın sürece katılımını kolaylaştırma çabaları ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı eylem planları, yönetim kapasitesini artırma açısından olumlu örnekler sunmaktadır.

Subsidiarite ilkesi doğrultusunda, karar alma süreçlerinin merkezi idareden yerel birimlere aktarılması desteklenmeli, halkın doğrudan karar alma mekanizmalarına erişimi artırılmalıdır.

Araştırmada kullanılan anket formu, konuya özgü kavramsal çerçeve ve güncel literatür dikkate alınarak özenle geliştirilmiştir. Anketin kapalı uçlu soru kısmı ile memnuniyet, şeffaflık, bilgilendirme, karar alma süreçlerine dahil olma gibi temel değişkenler ölçülmüştür. Ayrıca, katılımcıların serbest görüşlerini belirtmeleri için bir adet açık uçlu

soru da dahil edilmiştir. Anket güvenilirliği Cronbach's Alpha değeri 0,948 ile oldukça yüksek çıkmış ve ölçeğin iç tutarlılığı teyit edilmiştir.

Veriler, kolayda ve gönüllü örnekleme yöntemiyle İstanbul'un farklı ilçelerinde yaşayan toplam 384 katılımcıdan toplanmıştır. Nicel veriler SPSS programı ile analiz edilmiş; normallik testleri sonucu parametrik ve parametrik olmayan testler tercih edilmiştir. Açık uçlu veriler ise Microsoft Excel'in "Sentiment Analysis" eklentisi ile ön sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve ardından Python (Pandas) gibi kütüphaneler kullanılarak frekans analizi, tematik analiz ve kelime bulutu gibi işlemler uygulanmıştır. Bu yönüyle araştırma, hem yöntem hem de veri çeşitliliği bakımından literatüre katkı sunmaktadır.

Analiz sonucu elde edilen bulgulardaki "Bilgilendirme" konusu, hem nicel hem de nitel verilerde dikkat çekici şekilde zayıf bulunan alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. "İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin karar alma süreçlerine ilişkin bilgilendirme yaptığına" katılımcıların %11.7'si olumlu yanıt vermiştir. Nitel analiz bulguları da bu sonucu desteklemektedir. Nitel bulgulara göre; "Bilgilendirme" şeffaflık, çözüm odaklılık ve dijital iletişimle bağlantılı temalarda öne çıkmaktadır. Bu çerçevede büyükşehir belediyesinin karar alma süreçleri hakkında vatandaşları yeterince bilgilendirmediği görülmektedir.

Genel hizmet memnuniyeti ile bilgilendirme arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Aynı zamanda vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet ile bilgilendirme algısı arasında anlamlı ve pozitif yönlü ilişki de tespit edilmiştir.

Yetersiz bilgilendirme, hem katılım düzeyini hem de memnuniyeti düşürmektedir. Katılımcılar, belediye hizmetleri, karar alma süreçleri ve katılım fırsatları hakkında daha açık, anlaşılır ve düzenli bilgilendirme yapılmasını talep etmektedir. Özellikle sosyal medya, mahalle toplantıları, çok dilli içerikler ve dezavantajlı gruplara yönelik özel bilgilendirme çalışmaları önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak elde edilen veriler, yerel yönetimlerin sadece hizmet sunumu değil, aynı zamanda bu hizmetlere dair etkili, sürekli ve kapsayıcı bilgilendirme mekanizmaları geliştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Katılımı artırmanın en temel koşullarından

biri, vatandaşın bilgiye zamanında ve anlaşılır şekilde erişebilmesidir. Bu bağlamda, bilgilendirme faaliyetlerinin güçlendirilmesi, hem demokratik katılımın hem de kurumsal güvenin tesisi açısından kritik önemdedir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri de e-katılım uygulamaları bağlamında ortaya çıkmıştır. Anket verileri, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından sunulan e-katılım araçlarının hem kullanım düzeyinin hem de bu araçlara yönelik memnuniyetin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Katılımcıların yalnızca %28,9'u belediyenin e-katılım uygulamalarına katıldığını belirtirken, memnuniyet düzeyi %17,7 ile sınırlı kalmıştır. Bu durum, e-katılım uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır.

Korelasyon analizleri, e-katılım uygulamalarına yönelik memnuniyet ile genel belediye hizmetlerinden memnuniyet, karar alma süreçlerine şeffaflık algısı ve vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, e-katılımın yalnızca teknik bir araç değil, aynı zamanda demokratik katılım algısının ve kurumsal güvenin bir bileşeni olduğunu göstermektedir.

Nitel veriler de e-katılım uygulamalarına ilişkin nicel bulguları desteklemektedir. Açık uçlu yanıtlarda “Dijital Katılım ve Katılımcı Modeller” teması altında kodlanmış, bu temada özellikle internet temelli uygulamalar, kent konseyi gibi yapılarla bütünleştirilmiş modeller, teşvik edici sistemlerin kurulması ve dijital araçların daha etkin kullanılması ve dijital araçların daha etkin kullanılması yönünde beklentiler öne çıkmıştır.

Tüm bu bulgular, mevcut e-katılım uygulamalarının hem erişim hem de etki bakımından yetersiz olduğunu göstermektedir. Dijitalleşmenin hız kazandığı günümüz yerel yönetim yapılarında, e-katılım araçlarının sadece var olması değil, bu araçların tanıtılması ve vatandaşların bu sistemlere aktif olarak teşvik edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Kadınlar, gençler, engelliler, göçmenler gibi kırılgan grupların yerel yönetim süreçlerine aktif katılımını sağlamak amacıyla özel teşvik edici politikalar geliştirilmeli, Yerel Eşitlik Eylem Planı benzeri bütüncül modeller yaygınlaştırılmalıdır.

E- katılım platformları geliştirilerek daha geniş kitlelere ulaştırılmalı; mahalle ölçeğinde mobil uygulamalar ile katılım teşvik edilmelidir.

Demokratik katılımın yalnızca bir hak değil, aynı zamanda bir yurttaşlık sorumluluğu olduğu bilinci yaygınlaştırılmalı; eğitim faaliyetleriyle katılım bilinci küçük yaşlardan itibaren desteklenmelidir.

Katılımcı demokrasi, sadece demokratik temsiliyetin eksikliklerini gideren bir alternatif değil, aynı zamanda toplumsal kapsayıcılığı, adaleti ve kamusal meşruiyeti güçlendiren temel bir yönetim modelidir. Yerel yönetimlerin bu model doğrultusunda dönüşümü, Türkiye’de hem demokrasi kültürünün gelişimine hem de kamu hizmetlerinin etkinliğine doğrudan katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma, İstanbul gibi mega kentlerde katılımcı demokrasi uygulamalarının mevcut durumuna ışık tutmakla kalmayıp, aynı zamanda nicel ve nitel veri analizini entegre eden bir model sunarak literatürdeki uygulamalı çalışmalara katkı sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Ağır, O., Belli, A. ve Arslan, Ő. (2017). Kent konseylerinde halk katılımı ve gönüllülük: Adana kent konseyi örneği. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 320-332.
- Akçakaya, M. (2017). Yeni yönetim anlayışının yerel yönetimlere yansımaları. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 105-130.
- Aksu, H. ve Taştekin, A. (2020). Kent konseylerinin yerel demokrasiye katkısı: kent konseyleri üzerine bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM'nin 100. Yılı ve Milli İrade Özel Sayısı), 190-203.
- Altıngöz Zarplı, S. (2022). Kamu bütçelemesinde yeni bir yaklaşım olarak katılımcı bütçeleme: Türkiye'de belediyelere yönelik bir araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 1069-1088.
- Arıkboğa, Ü. (2024). Belediyelerde katılımcı bütçe: İstanbul büyükşehir belediyesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 33(4), 1-36.
- Arnstein, S. R. (2019). A ladder of participation. *Journal of the American Planning Association*, 85(1), 24-34.
- Arslan, N. T. (2005). İdari ve mali paylaşım açısından merkezi yönetim yerel yönetim ilişkileri. *I.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 33, 189-208.
- Ateş, H. ve Buyruk, G. C. (2018). Bir iyi yönetim ilkesi olarak katılımcılık ve türk kamu yönetiminde katılımcılığın konumu. *Ombudsman Akademik*, Özel Sayı 1, 81-98.
- Atılğan, Z. ve Yıldırım, K. (2022). Türkiye'de yerel yönetim modeli olarak kent konseyleri: gerekliliği ve karşılaşılan temel açmazları üzerine bir değerlendirme. *Takvim-i Vekayi*, 10(2), 178-213.
- Bayrakçı, E., Kahraman, S. ve Dinçer, S. (2018). Demokratik yerel yönetim anlayışının güçlendirilmesinde kent konseylerinin rolü: karşılaştırmalı analiz ve öneriler. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 5(25), 2230-2252.
- Bayraktar, Ü. (2014). *Kamuyu kamulaştıran toplumcu belediyeler için geçmişten alınabilecek ilham üzerine*. İstanbul: Kalkedon yayınevi.
- Belli, A. (2024). Kent konseylerinin önündeki engeller, sorunlar ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 1346-1358.
- Bilici, İ. (2023). Demokrasi arayışının alternatif yaklaşımları: demokrasi modelleri üzerine teorik bir değerlendirme. *Recep Tayyip Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi*, 10(1), 76-88.
- Biter, İ. T. (2025). Türkiye'de belediyelerin kentsel hizmet sunumu ve yapabilirlikler ekseninde kadın dostu kent ideali. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 34(1), 1-32.
- Bostancı, S. (2021). Yerel gündem 21'den yerel gündem 2030'a geçiş ne tür yenilikler getiriyor?. *Journal of Emerging and Policy*, 6(19), 114-123.

- Çelik, A. (2013). Kent yönetimi bağlamında kent konseyinin işlevleri üzerine bir değerlendirme. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(2), 215-229.
- Çiçek, N. ve Bozlağan, R. (2008). Yerel yönetim birliklerinde belge yönetimi programı: Marmara ve boğazları belediyeler birliği örneği. *Akademik İncelemeler*, 3(2), 189-222.
- Demir, K. A. ve Yavaş, H. (2015), Kent konseyleri ile yerinden yönetilen katılımcı kent yönetimleri: yerel yönetim kapsamında bir değerlendirme. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 4(7), 49-61.
- Demir, N. (2010). Demokrasinin temel ilkeleri ve modern demokrasi kuramları. *Ege Akademik Bakış*, 10(2), 597-611.
- Dilfiruz, B. (2022). Doğrudan vatandaş katılımının yerel yönetsel kapasiteye etkisi. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 3(2), 65-83.
- Doğan, K. C. ve Kalkışım, H. M. (2015). Türkiye’de yerel siyasete katılım açısından kent konseyleri: Gümüşhane kent konseyi örneği. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(2), 118-136.
- Emini, F. T. (2009). Türkiye’de yerel yönetimler reformunun iç ve dış dinamikleri. *Yönetim ve Ekonomi*, 16(2), 31-48.
- Emrealp, S. (1998). Yerel gündem 21. *Öneri Dergisi*, 2(10), 27-28.
- Erdem, A. (2015). Belediyeler özelinde Türkiye-İsveç yerel yönetimleri karşılaştırması. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 30, 185-214.
- Erdoğan, O. (2019). Yerel yönetimlerde katılımcı mekanizmalar ve Trabzon büyükşehir belediyesi örneği. *BEÜ İİBF AİD* 4(2), 295-310.
- Ertaş, H. (2016). Türkiye’de yerel yönetim birimlerinin görev ve sorumlulukları ile ilgili mevzuat karşılaştırmalı analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 11, 87-113.
- Esen, E. (2013). Yerel özerkliğe karşı merkezizetçilik: Avrupa yolunda Türkiye’nin yerel yönetimleri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 25, 150-177.
- Genç, E. (2015). Demokratikleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 10(1), 267-290.
- Görgülü, B. (2017). Yerel Yönetimlerde E-Demokrasi Ve E-Katılım. *SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL*, 3(12), 1901-1907.
- Güneş, İ. (2020). Porto Alegre, Paris ve Seul katılımcı bütçe modelleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 537-554.
- Gürcüoğlu, S. (2020). Türkiye’de siyasi partilerin yerel katılım politikaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 1046-1066.
- Işıkcı, Y. M. (2018). Avrupa birliğinde bölge yönetimleri: iki örnek ve Türkiye için bir değerlendirme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(28), 202-236.

- İBB. (t.y.). *Belediye Tarihçesi*. Erişim adresi: <https://ibb.istanbul/ibb/belediye-hakkında/belediye-tarihcesi/>.
- İBB. (2021). *Yerel Eşitlik Eylem Planı*. Erişim adresi: https://uploads.ibb.istanbul/uploads/yrel_esiylik_eylem_plani_tr_85bf4ba251.pdf
- İBB. (2025a). *Bütçe Senin*. Erişim adresi: <https://butcesenin.istanbul/>.
- İBB. (2025b). *E-Belediye Hizmetleri | İBB*. Erişim adresi: <https://ibb.istanbul/tum-hizmetler/e-belediye-hizmetleri/>.
- İstanbul Kent Konseyi. (t.y.). *Kent Konseyi Nedir?*. Erişim adresi: <https://istanbulkentkonseyi.org.tr/kent-konseyi-nedir/>.
- Kaypak, Ş. (2012). Yerel yönetimlerde katılımcı/müzakereci demokrasi sürecinde sivil toplum kuruluşlarının önemi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(17), 1301-4749.
- Kaypak, Ş. ve Gündüz, A. (2018). Kent uygarlığı ve demokrasi üzerine bir inceleme. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 1-21.
- Kocaoğlu, M. ve Fural, M. (2018). Yerel yönetimlerde yönetim uygulamaları: Serik belediyesi örneği. *Asya Minor Studies- International Journal Of Social Sciences*, 6(AGP Özel Sayı), 150-165.
- Koçak, S. Y. ve Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve demokrasi perspektifinden Türkiye’de yerel yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 295-307.
- Kpentey, S. B. (2019). Local government and participation in Ghana. *Academic Review Of Humanities And Social Sciences*, 2(2), 168-188.
- Memiş, L. (2019). Katılımcı belediye yönetimi: Görele (Giresun) halk meclisi örneği. *Akdeniz iibf Dergisi*, 19(1), 157-203.
- Mutlu, F. (2015). Yerel yönetimlerde katılımcı demokrasi anlayışı: Kağıthane (İstanbul) ilçesi örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 473-786.
- Nalcı Arıbaş, N. (2013). Kamuda stratejik planlamanın “katılımcılık” boyutu. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 80-100.
- Ökmen, M. (2003). Yerel yönetimlerde yeniden düzenleme girişimleri ve son reform tasarıları üzerine bir değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi*, 10(1), 117-139.
- Ökmen, M. ve Elma, F. (2013). Türk dünyasında yerel yönetimler-yapısal işlevsel görünüm ve dönüşüm süreci. *Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını*, 4, 1-198.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). Yerel yönetimlerde yeni vizyonlar. Ekin Yayınevi.
- Özden, M. (2020). *Katılımcı demokrasi ve yerel yönetimlerde katılım: Trakya örneği*. Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özer, M. A. (2021). Yerel demokrasi ve katılım: Türkiye ve İngiltere üzerinden bir inceleme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4(3), 509-529.

- Payam, M. M. (2018). Daha emin, güvenli ve adil şehirler: Adıyaman yerel yönetimleri için bir strateji önerisi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(30), 1270-1318.
- Poyraz, E. (2017). Erel yönetimlerde siyasal katılım ve temsiliyet sorunsalı üzerine bir değerlendirme: belediye meclislerinin etkinliği. *Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 136-146.
- Pustu, Y. (2005). Yerel yönetimler ve demokrasi, *Sayıştay Dergisi*, 57, 121-134.
- Sakınç, S. ve Bursalıoğlu, S. (2014). Bütçelemelerde demokratik bir değişim: katılımcı bütçeleme. *Electronik Journal of Vocational Colleges*, May, 1-10.
- Sevinç, H. (2021). Demokrasi bağlamında referandum uygulaması: Türkiye örneği. *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 29-50.
- Şahin, S. Z. (2015). Kent konseylerinin katılımcılık kapasitesinin değerlendirilmesi: Ankara örneğinden bazı çıkarımlar. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(2), 194-216.
- Şimşek, S. ve Şimşek, E. (2023). Yerel yönetimlerde katılımcılık. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 9(76), 4910-4926.
- Şişli, O. (2022). Yerel yönetimlerin güçlendirilmesinde katılımın etkisi: kent konseyleri. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(65), 2158-2169.
- T.C. İstanbul Valiliği. (2022). *İstanbul'un Sosyo-Ekonomik Analizi 2021*. Erişim Adresi: http://www.istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/PDF/SosyoEkonomik-Analiz-2021_Compress.pdf.
- Tanrıverdi, A. (2021). Yapay zekanın kamu hizmetinin sunumuna etkileri. *Adaler Dergisi*, 1(66), 293-314.
- Tufan Emni, F. ve Sancak, E. (2018). Yerel yönetim ve halkla ilişkiler: yerel yönetimlerin tanıma ve tanıma yöntemleri üzerine bir derleme. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(19), 79-90.
- Tunç, A., Belli, A. ve Aydın, A. (2018). Yerel yönetim algısı üzerine bir alan araştırması: Kahramanmaraş büyükşehir belediyesi örneği. *Gaziantep University Journal of Sciences*, 18(1), 256-270.
- TÜİK. (2025).
- Ünal, H. (2022). *Yerel Yönetimlerde Kent Konseylerinin İşleyişi: Kağıthane Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, A. Z. (2015), Yerel yönetimlerde katılımcı bütçeleme. *Yönetim ve Ekonomi*, 22(2), 311-329.
- Yalçındağ, S. (1995). Saydam ve dürüst belediyecilik. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 4(1), 15-29.
- Yaman, F. T. (2017). Katılımcı demokrasi: kapsam ve unsurlar. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 6(2), 134-158.

- Yavuz, N. (2019). *Yerel yönetimlerde doğrudan vatandaş katılımı*. Ankara: imaj yayınevi.
- Yıldırım, A. (2014). Türkiye’de yerel yönetişimin uygulanabilirliği ve yerel gündem 21 örneği üzerinden bir inceleme. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 75-96.
- Yılmaz, V. ve Telsaç, C. (2021). Yerel yönetimler ve katılım. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(40), 235-254.
- Yüksel, F. (1998). Yerel yönetimlerde özerkliklik. *Öneri*, 2(10), 91-96.
- Zeren, H. E. ve Özmen, A. (2010). Halkın belediye faaliyetlerine katılma duyarlılığı ve hizmet memnuniyeti: Karaman belediyesi örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 165-173.

EK 1. ANKET FORMU

YEREL YÖNETİMLERDE VATANDAŞ KATILIMI ANKETİ

Bu anket, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yerel Yönetimler Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında, Dr. Öğr. Üyesi Fırat Demirkol danışmanlığında yürütülen “**Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi ve Uygulamaları: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği**” başlıklı tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

Amaç; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet kalitesini ölçmek, vatandaş görüşlerinin yerel yönetim süreçlerine daha fazla yansımalarını sağlamak ve şeffaf, katılımcı bir yönetim anlayışını teşvik etmektir.

Anket, belediye hizmetlerine dair memnuniyetinizi ve katılım deneyimlerinizi anlamayı hedefleyen sorulardan oluşmaktadır. Katılımınız gönüllülük esasına dayalı olup, dilediğiniz zaman yanıtlamaktan vazgeçebilirsiniz. Tüm yanıtlar gizli tutulacak, kişisel verileriniz üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Saygılarımızla,

Lütfü HACİHÜSEYİNOĞLU

1. Aydınlatılmış Onam

Çalışma hakkında yeterli bilgilendirme aldım. Verdiğim yanıtların gizliliği sağlanacaktır. Katılmayı kabul ediyorum.

- Evet
- Hayır

2. İlçeniz: (Açık uçlu)

3. Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

4.Yaşınız: (Açık uçlu)

5. Eğitim Durumunuz:

- Okuryazar
- İlkokul Mezunu
- Ortaokul Mezunu
- Lise Mezunu
- Lisans Mezunu
- Yüksek Lisans / Doktora Mezunu

6. Büyükşehir Belediyesinin genel hizmetlerinden memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

7. Altyapı hizmetlerinden (yol, su, kanalizasyon vb.) memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

8. Sosyal hizmetlerden (Halk Ekmek, Kent Lokantaları, kreş, yurt, kültür/sanat vb.) memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum

- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

9. Çevre düzenlemesi ve temizlik hizmetlerinden memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

10. Sağlık hizmetlerinden (İSADEM, SUDEM, Tıp Merkezleri vb.) memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

11. Vatandaş katılımını teşvik eden uygulamalardan memnun musunuz? (Katılımcı Bütçe, Kent Konseyi vb.)

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

12. Karar alma süreçlerinde belediyenin şeffaf olduğunu düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

13. Vatandaş katılımının hizmet kalitesini artıracığını düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

14. Karar alma süreçlerine katılma fırsatınız olduğunu düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

15. Karar alma süreçlerine ilişkin yeterli bilgilendirme yapıldığını düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

16. Karar alma süreçlerine katılım için teşvik edildiğinizi düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

17. Halk toplantılarına veya belediye anketlerine katıldınız mı?

- Evet
- Hayır

18. Belediyenin internet sitesi/sosyal medya hesapları üzerinden görüşlerinizi iletebildiğinizi düşünüyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

19. Belediyenin internet sitesi ve sosyal medya hesaplarını etkin buluyor musunuz?

- Kesinlikle düşünüyorum
- Düşünüyorum
- Kararsızım
- Düşünmüyorum
- Hiç düşünmüyorum

20. E-katılım araçlarını (online anket, e-dilekçe vb.) kullandınız mı?

- Evet
- Hayır

21. E-katılım uygulamalarından memnun musunuz?

- Çok memnunum
- Memnunum
- Kararsızım
- Memnun değilim
- Hiç memnun değilim

22. Yerel yönetimlerde vatandaş katılımını artırmak için ne gibi önerileriniz var?

(Açık uçlu cevap alanı)

ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ/MUAFİYETİ

	T.C. İSTANBUL NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ ETİK KURULU	Etilik Tarihi 03.01.2025 Etilik Numarası 2024/000-21	
<p>Sayın LÜTFÜ HACIHÜSEYİNOĞLU İstanbul Nisantasi Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü YEREL YONETİMLER</p> <p>İstanbul Nisantasi Üniversitesi, Etik Kurulu Başkanlığına incelenmek üzere başvurmuş olduğunuz "YEREL YÖNETİMLERDE KATILIMCI DEMOKRASİ VE UYGULAMALARI: İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ (PARTICIPATORY DEMOCRACY AND ITS PRACTICES IN LOCAL GOVERNMENTS: THE CASE OF ISTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY)" başlıklı çalışmanız, 03.01.2025 tarihli SOSETKK2025-01 numaralı etik kurul toplantısında değerlendirilmiştir. Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulumuz tarafından yapacağınız araştırmanın etik açıdan uygunluğuna oy birliğiyle karar verilmiştir.</p> <p>Bilgilerinize rica ederim.</p> <p style="text-align: right;">Doç. Dr. Gürde MERT Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Başkanı</p>			
BASVURU BİLGİLERİ			
Araştırmacı(Sar)	LÜTFÜ HACIHÜSEYİNOĞLU	Başvuru Tarihi	28.11.2024
Deneyimci/Yürütücü	DR. ÖĞR. FIRAT DEMİRAĞOL	Araştırma Türü	NÖCEL
Program/Alan	YEREL YONETİMLER	Etik Kurul Toplantı Tarihi	01.01.2025
Çalışma Niteliği	LİSANSÜSTÜ TEZİ	Etik Kurul Kararı No	SOSETKK2025-01

Doküman No: LE.FR.17 / Yürük Tarihi: 13.02.2023 / Revizyon Tarihi: / Revizyon No: 00